

Je podíl na DPH jako zdroj rozpočtu Evropské unie spravedlivý pro chudší státy?

PETR KÖNIG

V následujícím textu zaměřím svou pozornost na třetí ze čtyř vlastních zdrojů rozpočtu Evropské unie (EU), kterým je určité procento daně z přidané hodnoty (DPH) vybrané členskými státy. Cílem stati je ověření domnělé nespravedlnosti plateb DPH, pramenící z údajného většího průměrného sklonu ke spotřebě chudých zemí oproti bohatým zemím. Ekonomická teorie, podpořená empirickými daty, totiž říká, že „*bohatí lidé spoří ze svých důchodů více než chudí lidé, a to nejen absolutně, ale i v procentuálním vyjádření*“ (Samuelson – Nordhaus, 1991, s. 126). Na straně 133 pak autoři tento závěr zobecňují i pro národní ekonomiky. Argument je postaven na předpokladu, že jedinec s nízkými příjmy nemá dostatečné prostředky na investice (úspory) a že svůj výdělek věnuje především na pořízení statků základní spotřeby. DPH jako forma zdanění spotřeby by tak byla regresivního charakteru, neboť by ve srovnání s bohatšími relativně více zdaňovala chudé jedince.

Stejně argumenty analogicky platí také na úrovni států. Při pohledu na ukazatele ekonomické vyspělosti bychom tedy mohli jednoznačně určit, které členské státy by měly být současným systémem nejvíce dotčeny: Portugalsko, Řecko, Španělsko a Itálie. Naopak především Lucembursku, Dánsku, Švédsku a Rakousku by tento systém měl vyhovovat, neboť jde o dlouhodobě nejbohatší státy EU.

Uvedenou teorii přijala rovněž Evropská komise ve své zprávě o systému vlastních zdrojů (*Evropská komise, 1998*) a stejným argumentem je v posledním *Rozhodnutí Rady EU o systému vlastních zdrojů (Rada EU, 2000 a)* zdůvodněno další snížení váhy třetího zdroje v rozpočtu Unie. Naopak pracovní dokument Evropského parlamentu z téhož roku (*Gretschmann, 1998*) se odvolává na práce Folkerse (1994) a Teutemanna (*Teutemann, 1992*), z nichž vyplývá, že neexistuje empirický vztah mezi velikostí příjmů na osobu a průměrným sklonem ke spotřebě.¹ Gretschmann se dále zmiňuje o nízkém průměrném sklonu k úsporám v některých bohatých zemích (v Dánsku, ve Švédsku nebo ve Spojených státech amerických) a naopak tradičně vyšší sklon k úsporám je v Řecku a v Portugalsku. Sklon ke spotřebě je tak podle Gretschmannova názoru závislý na mnoha jiných faktorech, nikoli pouze na úrovni prosperity dané země. Uzavírá, že ačkoli je základna DPH širší *de facto* v chudších členských státech, jde spíše o důsledek uplatňované fiskální politiky než o ekonomickou nezbytnost. Ekonomicky méně vyspělé země podle něj mívají větší problémy s vybíráním daní i s daňovými úniky. Proto se snaží snižovat míru z tohoto pohledu rizikovějšího přímého zdanění a příjmy do rozpočtu získávat větší měrou nepřímými daněmi.

V závislosti na výsledcích této stati se nabízí tři základní možnosti reformy vlastních zdrojů, týkající se třetího zdroje: jeho zrušení a nahrazení jiným příjmem, zachování současného stavu anebo částečná úprava, zahrnující např. zavedení více unijních sazeb DPH zohledňujících různé kategorie zboží a služeb.

Před samotným výzkumem je pro lepší orientaci čtenáře v problematice financování rozpočtu EU věnována pozornost stručně charakteristice vlastních zdrojů Evropské unie. Následně je vedena diskuze o tom, jak se případná regresivnost DPH dotýká konkrétních členských států Unie a jaký by byl pravděpodobný postoj každého z členských států k jed-

né ze zvažovaných reforem vlastních zdrojů Unie – k systému, založenému primárně na příjmech z DPH. Rovněž předvídám očekávanou pozici České republiky k problematice třetího zdroje na základě statistických ukazatelů spotřeby u nás.

CHARAKTERISTIKA VLASTNÍCH ZDROJŮ EVROPSKÉ UNIE

Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), které bylo založeno v roce 1951, a tak stálo v počátcích současné evropské integrace, bylo financováno poplatky, odváděnými podniky uhelného a ocelářského průmyslu. Vznikem Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom) v roce 1957 se rozšířil rozsah působnosti Evropských společenství (ES), a tím se zvýšily i nároky na finanční zdroje. S účinností od července 1967 byla *Slučovací smlouvou* z roku 1965 institucionálně sloučena všechna tři Společenství do jediného s jedním hlavním rozpočtem. Výjimkou byl operativní rozpočet ESUO, který po celou dobu existence ESUO zůstal mimo hlavní rozpočet EU.²

Evropská společenství byla zpočátku financována prostřednictvím příspěvků členských států určených podle jejich velikosti. Současně se však *Římské smlouvy* zmiňovaly i o možnosti pozdějšího nahrazení národních příspěvků systémem *vlastních zdrojů*. Důvod byl zřejmý; hledal se takový model financování, který by byl nezávislý na vůli politiků národních vlád a do něhož by příjmy plynuly automaticky (*Laffan, 1997, s. 7*). Tento krok byl učiněn v *Rozhodnutí Rady ES o nahrazení finančních příspěvků členských států vlastními zdroji Společenství (Rada ES, 1970)*, reflektujícím výsledky zasedání Evropské rady v Lucemburku v roce 1970. Systém vlastních zdrojů se skládal ze tří pilířů:

- *Dávky* uvalené v rámci společné zemědělské politiky (SZP) na zemědělské produkty dovážené do ES ze třetích zemí a dávky vybírané od producentů cukru a izoglukózy.³
- *Clo* na zboží vstupující do ES podléhající společnému celnímu sazebníku. Zemědělské dávky a cla jsou označovány jako *tradiční vlastní zdroje*.
- Část *daně z přidané hodnoty* odvedená z harmonizovaného vyměřovacího základu jednotlivých členských států.

V roce 1988 byl v reakci na nedostatečnost prvních tří zdrojů a na kritiku údajné regresivnosti DPH zaveden čtvrtý zdroj rozpočtu:

- *Příspěvek z hrubého národního produktu (HNP)* vyjádřeného v tržních cenách, který dorovná množství vybraných prostředků naplánovaným výdajům rozpočtu. V roce 2002 došlo k naplnění *Nářízení o evropském systému národních a regionálních účtů Společenství (Rada EU, 1996)* a pro rozpočtové účely byl HNP nahrazen hrubým národním důchodem (HND).

Ačkoli docházelo i v následujících letech k různým úpravám systému vlastních zdrojů, poslední je dána *Rozhodnutím Rady EU o systému vlastních zdrojů (Rada EU, 2000 a)*. Uvedená struktura čtyř zdrojů platí v podstatě dodnes.⁴

Tradiční vlastní zdroje. Dávky z dovozu zemědělských produktů a cla jsou přímými následky uplatňování společné zemědělské a obchodní politiky EU vůči třetím zemím, dávky uvalené na výrobce cukru a izoglukózy slouží k financování výdajů Unie v tomto sektoru (*Evropská komise, 2001 b*). Dávky placené dovozci zemědělských komodit v rámci ochrany zemědělského trhu EU v první fázi dorovnávají nižší světové ceny na úroveň intervenčních cen v EU, ve druhé fázi tuto cenu ještě navyšují na tzv. prahovou cenu. Ta je odrazem jednoho z principů SZP, zásady preferování unijní zemědělské produkce před dovozem z nečlenských států. Z oblasti společné obchodní politiky je pro vlastní zdroje důležitá část, týkající se celní unie pokrývající veškerý obchod se zbožím. Zahrnuje jak zákaz vývozních a dovozních cel i všech dávek s rovnocenným účinkem mezi členskými státy, tak i přijetí společného celního sazebníku ve vztahu k třetím zemím (*Evropská komise, 1997*). V obchodních vztazích se zeměmi vně EU tedy platí, že každý dovoz zboží zatíženého dovozním clem podléhá stejné celní sazbě, ať již do Unie vstupuje přes jakýkoli členský stát. Největším nedostatkem tradičních vlastních zdrojů je jejich výnos, kte-

rý je v poměru k celkové výši rozpočtu klesající (viz tabulka 1). Tento rys je markantní zvláště u zemědělských dávek, u nichž klesá i absolutní výše inkasa. Pro zachování tradičních vlastních zdrojů jako zdroje rozpočtu však mluví především jejich ryze nadnárodní charakter a také skutečnost, že stále ještě představují přibližně 15 % rozpočtu Unie. Jsou tak vhodným doplňkovým zdrojem rozpočtu, přispívajícím k jeho diverzifikaci. Kvůli postupující liberalizaci obchodu a snižování evropských zemědělských cen lze však do budoucna počítat s jejich snižujícím se výnosem a především zemědělské dávky mohou brzy přestat být z hlediska rozpočtové efektivity přijatelným zdrojem rozpočtu EU.

Tabulka 1: Vývoj příjmové skladby rozpočtu EU

Rok	Zem. dávky		Cla		DPH		Podíl HNP		Ostatní		Celkem	
	MEUR*	%	MEUR	%	MEUR	%	MEUR	%	MEUR	%	MEUR	%
1971	713,8	30,6	582,3	25,0	–	–	–	–	1 033,2	44,4	2 329,3	100,0
1978	2 278,9	18,3	4 390,9	35,3	–	–	–	–	5 783,0	46,4	12 452,8	100,0
1979	2 143,5	14,4	5 189,1	34,8	4 737,7	31,8	–	–	2 821,2	18,9	14 891,5	100,0
1987	3 097,8	8,7	8 936,5	25,0	23 463,5	65,6	–	–	285,5	0,8	35 783,3	100,0
1988	2 605,8	6,2	9 310,2	22,3	23 927,6	57,2	4 445,8	10,6	1 554,0	3,7	41 843,4	100,0
1995	1 944,6	2,6	12 508,6	16,7	39 183,2	52,2	14 191,2	18,9	7 249,5	9,7	75 077,1	100,0
2001	1 967,7	2,1	13 632,8	14,5	30 691,4	32,7	35 177,9	37,5	12 310,2	13,1	93 780,0	100,0

* Do konce roku 1998 se pro jednotnou měnu používalo označení ECU, od roku 1999 euro (pro miliony eur se používá zkratka MEUR). V souhrnných tabulkách je pro zjednodušení používáno označení euro. Na výši dané částky nemá způsob označení vliv, mezi jednotkami je poměr 1 : 1.

Prameny: Evropská komise: The Community Budget – The Facts in Figures. [online]. [cit. 2002-11-09], <http://europa.eu.int/comm/budget/pdf/infos/vademecum2000/en.pdf>. Evropská komise: General Budget of the European Union for the financial year 2002. [online]. [cit. 2002-11-09], http://europa.eu.int/comm/budget/infos/publications_en.htm

Procento DPH. Velikost odvodů třetího zdroje se řídí metodou platby podle vyměřovacího základu počítaného ve třech základních krocích. Nejdříve se vypočítá *čisté inkaso DPH*, které se od skutečného liší úpravami o příjmy, jež nejsou předmětem daně či nepocházejí z činností podléhajících daňové povinnosti. Jde např. o pokuty, o penále a o inkaso od dobrovolných plátců DPH. Následně se jako podíl celkových čistých příjmů z DPH a váženého průměru sazeb uplatňovaných v daném členském státě vypočítá *prozatímní základna*. Váha každé sazby odpovídá podílu hodnoty transakcí zdaněných příslušnou sazbou na souhrnné hodnotě všech transakcí (*Rada ES, 1989*). *Harmonizovaný vyměřovací základ* je získán kompenzacemi prozatímní základny, které zohledňují odlišnost aplikace (používání různých výjimek a osvobození) společného systému DPH v členských státech tak, aby se pokud možno co nejvíce standardizoval vyměřovací základ pro odvod třetího zdroje (*Evropský účetní dvůr, 1998*). Z harmonizovaného vyměřovacího základu se pak odvádí určité procento pro potřeby financování rozpočtu EU. Z důvodu nutnosti krytí zvyšujících se výdajů EU se jeho maximální výše *Dohodou z Fontainebleau (Rada ES, 1985)* zvedla od roku 1986 na 1,4 %. Ale počínaje rokem 1988 již omezováním hodnoty harmonizovaného vyměřovacího základu a od roku 1995 i redukováním maximální výše odváděného procenta docházelo ke snižování váhy třetího zdroje na celkovém rozpočtu Unie. Tabulka 1 ukazuje pokles z více než 60 % druhé poloviny 80. let na necelých 33 % roku 2001. V současnosti je platba třetího zdroje určena maximální sazbou ve výši 0,75 % harmonizovaného vyměřovacího základu, jehož stropem je 50 % HNP každé země (*Rada EU, 2000 a*). Vzhledem k existenci korekce rozpočtové nerovnováhy Spojeného království (UK)⁵ však stanovená maximální sazba není skutečně určující sazbou pro odvod DPH

do rozpočtu. Tou je *jednotná sazba* snižená oproti sazbě maximální o tzv. *zmrazenou sazbu (frozen rate)*, určenou velikostí korekce UK. Odvody z DPH jsou kritizovány kvůli složitosti svého výpočtu způsobené jednak používanou metodou platby podle zpětně dopočítávaného vyměřovacího základu, a tím i ztrátě vztahu ke skutečně prováděným transakcím ekonomických subjektů, jednak existencí mechanismu korekce rozpočtové nerovnováhy UK. Pro tuto stať je však stěžejní údajný vyšší průměrný sklon ke spotřebě chudých zemí EU oproti bohatým zemím.

Příspěvek z HNP. Čtvrtým zdrojem je příspěvek z HNP vyjádřeného v tržních cenách. Je počítán jako procento souhrnu předpovědí výše HNP členských států tak, aby plně pokrýval tu část rozpočtu, na jejíž financování nestačí příjmy z tradičních vlastních zdrojů a z ostatních zdrojů (*Rada EU, 2000 b*). Každý stát odvádí takto vypočítané procento ze svého HNP. Z kladných vlastností čtvrtého zdroje vyniká především jeho reflexe schopnosti každého státu platit. Příspěvek z HNP má však definiční problém; svým pojetím nejde totiž o *vlastní zdroj*, ale o národní příspěvek do společného rozpočtu. Dochází tak k rozporu s původním záměrem daným rozhodnutím Rady ES (*Rada ES, 1970*) – zajistit rozpočtu Unie autonomii na národních vládách. Navíc je potlačen jakýkoli vztah občanů Unie k financování rozpočtu tímto zdrojem.

V následujícím textu se budu zabývat již pouze problematikou nejkontroverznějšího, třetího zdroje rozpočtu, konkrétně výsledky korelační analýzy, zjišťující jeho údajnou nepspravedlnost plynoucí z regresivnosti daně z přidané hodnoty.

VÝSLEDKY KORELAČNÍ ANALÝZY MĚŘÍCÍ REGRESIVNOST DPH

Regresivnost třetího zdroje je testována korelační analýzou, měřící intenzitu závislosti ekonomické vyspělosti (HNP_{pc}) a průměrného sklonu ke spotřebě v 15 členských státech EU pro období 1995–2001. Průměrný sklon ke spotřebě je definován jako podíl celkové soukromé spotřeby na HNP. Soukromá spotřeba je tvořena součtem spotřeby domácností a neziskových organizací poskytujících služby domácnostem. Hrubý národní produkt v tržních cenách je celková peněžní hodnota toku statků a služeb vytvořená za dané období výrobními faktory ve vlastnictví občanů příslušné země bez ohledu na to, jsou-li vyrobeny na území dané země nebo v zahraničí (*Sojka – Konečný, 1996*). Příspěvek z HNP byl rozhodnutím Rady ES (*Rada ES, 1988*) zaveden také proto, aby se velikost plateb členských států více přiblížila jejich *schopnosti platit*. Na úrovni Společenství je totiž HNP považován za lepší ukazatel této schopnosti než běžněji používaný HDP; na rozdíl od HDP neukazuje totiž produkční schopnosti, ale bohatství té které země (*Evropský účetní dvůr, 1998*).

K měření směru a intenzity závislosti dvou číselných proměnných je často používán korelační koeficient, který se bodově odhaduje výběrovým korelačním koeficientem. Použítý je také v této analýze.⁶ Korelační model tvoří dvě rovnice sdružených regresních přímek x' a y' , z nichž každá obsahuje jednu ze srovnávaných proměnných x a y . V příloze 1 (viz strana 43) jsou uvedeny vstupní údaje korelační analýzy pro jednotlivé roky zkoumaného období, v tabulce 2 potom vlastní hodnoty koeficientů korelace a vypočítané hodnoty Studentova rozdělení. Je-li totiž rozsah výběru menší než 30, doporučuje statistická literatura (*např. Hindls – Kaňoková – Novák, 1997*) provést test hypotézy H_0 tvrdící, že výběr pochází z normálního rozdělení, v němž je korelační koeficient nulový, přestože korelační analýza může prokázat relativně vysoký korelační koeficient. Testovým kritériem je právě veličina Studentova rozdělení t .

Tabulka 2: Vypočítané hodnoty koeficientu korelace v letech 1995–2001

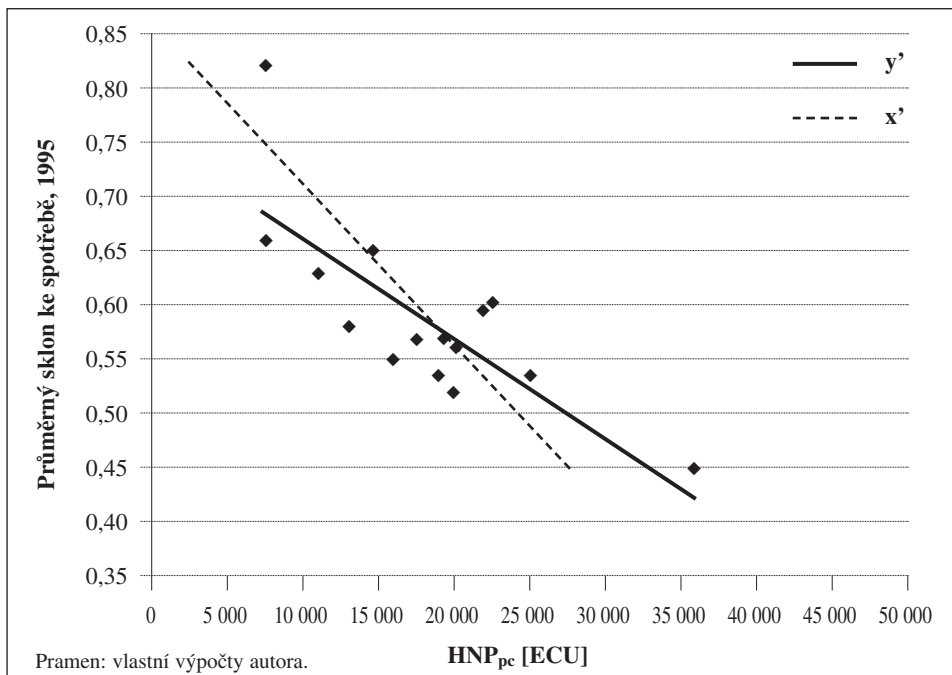
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Koeficient korelace	-0,7859	-0,8190	-0,8298	-0,8480	-0,8342	-0,8462	-0,7562
Studentovo rozdělení t	-4,5827	-5,1470	-5,3612	-5,7694	-5,4534	-5,7252	-4,1664

Pramen: vlastní výpočty autora.

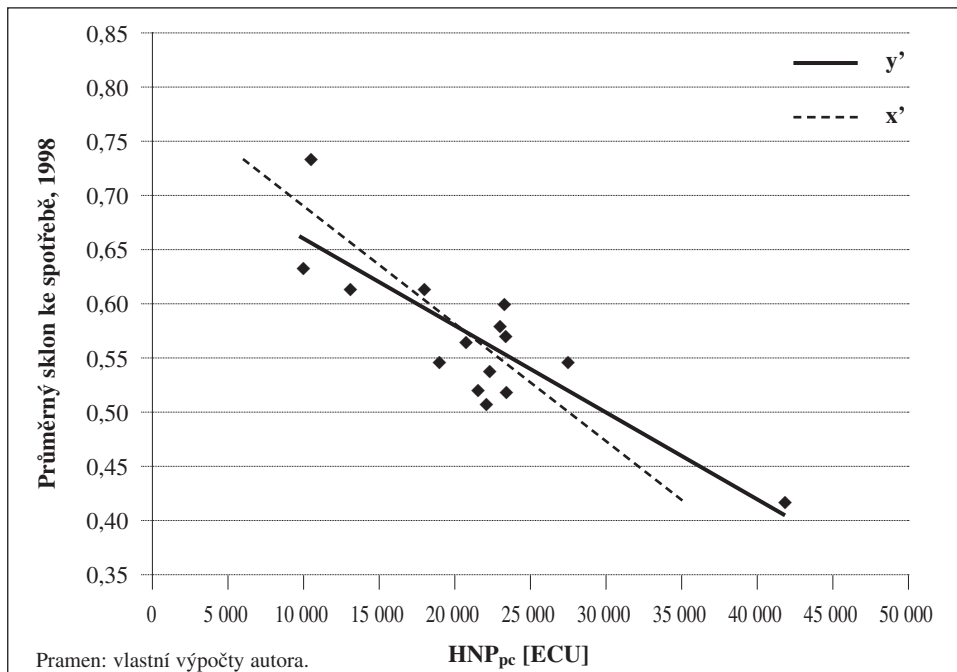
Z této tabulky vyplývá, že výběrové koeficienty korelace jsou relativně vysoké. Mezi srovnávanými proměnnými existuje negativní lineární závislost. Hypotéza H_0 se v žádném roce nepřijímá. Absolutní hodnota vypočítané hodnoty Studentova rozdělení t je při 99% intervalu spolehlivosti vždy vyšší než příslušná kritická hodnota $t_{1-0,01/2}$, která je podle tabulek 3,01. Výběrový koeficient korelace byl nejnižší v roce 2001 ($-0,7562$) a nejvyšší v roce 1998 ($-0,8480$). Ačkoli je možné z prvních šesti let zkoumaného období odečíst, že intenzita závislosti se postupně zvyšuje či stagnuje, hodnota koeficientu korelace z roku 2001 oproti předchozím rokům poklesla téměř o 10 %. Rozhodnutí, zda se jedná o začátek nového trendu, nebo jen o krátkodobý propad, by vyžadovalo analýzu starších dat, která jsou však velmi obtížně dostupná, anebo sledování vývoje obou ukazatelů v budoucích letech, s čímž počítám ve svém dalším výzkumu. Vzhledem k tomu, že jsou vypočítané hodnoty koeficientů korelace záporné a poměrně vysoké, může se DPH jako daň ze spotřeby zdát skutečně regresivní.

Nyní obrátíme pozornost také ke grafům zobrazujícím měřenou závislost. Zde jsou pro názornost zařazeny jen grafy pro roky 1995, 1998 a 2001, protože jde o roky hraniční a v případě roku 1998 o rok s nejvyšším koeficientem korelace. Zbývající grafy jsou uvedeny v příloze 2–5 (viz strana 44–45). Grafy ukazují rozptyl hodnot kolem proložené regresní přímky a těsnost vztahu obou veličin patrnou z úhlu svíraného regresní přímkou x' a regresní přímkou sdruženou y' . V období 1995–2001 docházelo k postupnému sblížení ekonomických vyspělostí zemí. Zatímco v roce 1995 se HNP_{pc} většiny států nacházel v rozpětí 15 a 25 tisíc ECU, v roce 2000 již byla největší koncentrace členských států Unie v okolí hodnoty 25 000 EUR na osobu. Nadále však existovaly výrazné protipóly v podobě Portugalska, Řecka a Španělska pod hranicí 15 000 EUR na osobu na straně jedné a Lucemburska s více než 45 000 EUR na osobu na straně druhé. Je také možné sledovat, že existuje poměrně velký rozptyl bodů určujících průměrný sklon ke spotřebě u zhruba stejně bohatých států Unie. Časté jsou i případy obdobných průměrných sklonů ke spotřebě při rozdílných úrovních HNP_{pc}. Do roku 1997 mělo např. Portugalsko přibližně o 15 % menší soukromou spotřebu než srovnatelně bohaté Řecko.

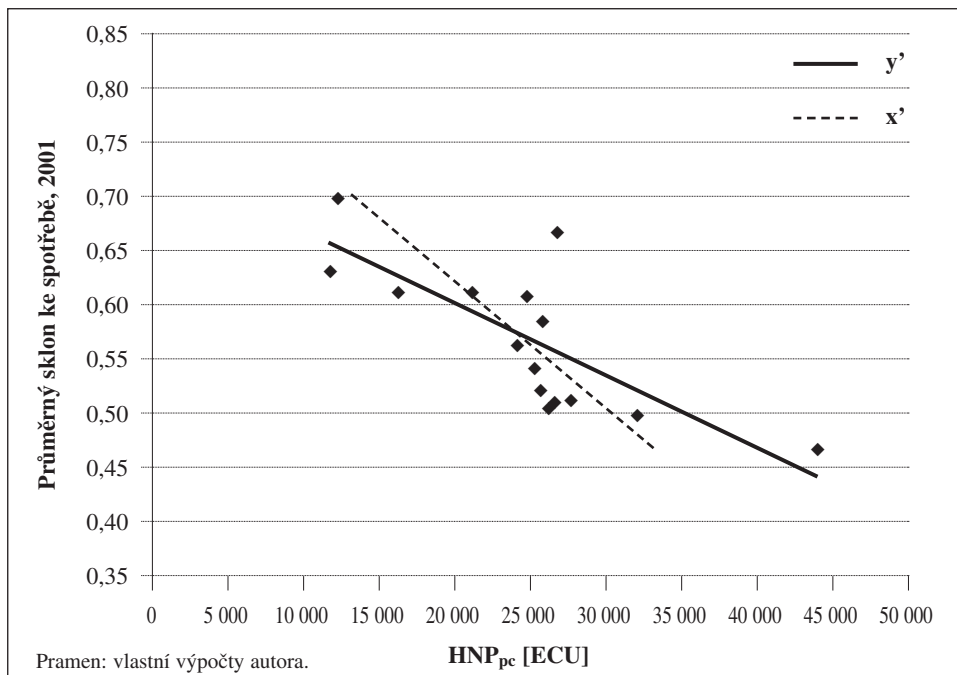
Graf 1: Korelace mezi HNP_{pc} a průměrným sklonem ke spotřebě pro rok 1995

Graf 2: Korelace mezi HNP_{pc} a průměrným sklonem ke spotřebě pro rok 1998

Graf 3: Korelace mezi HNP_{pc} a průměrným sklonem ke spotřebě pro rok 2001

Stejně závěry můžeme učinit i v případě bohatších států – např. Irsko a UK. Obě země měly v roce 2000 přibližně stejný HNP_{pc} : Irsko 25 617,11 EUR a Spojené království 25 803,43 EUR. Přitom však domácnosti UK věnovaly na spotřebu 65,74 % svých příjmů, o necelých 15 procentních bodů více než v Irsku. Podobně jako Irsko je na tom rovněž Belgie, Nizozemsko, Finsko a Švédsko (viz příloha 1 na straně 43). Ve srovnání se zmíněnými státy mělo mezi lety 1995–2001 UK bez ohledu na svůj hospodářský vzestup vždy vyšší průměrný sklon ke spotřebě.

Obdobného rozptylu hodnot si lze všimnout i při opačném pozorování. Budeme sledovat, jak bohaté jsou země s přibližně stejnou výší průměrného sklonu ke spotřebě. Z tohoto pohledu je nejvýraznější dvojicí Portugalsko a UK. V průběhu sledovaného období se průměrný sklon ke spotřebě obou zemí až na výjimky pohyboval okolo hodnoty 0,65. Rozdíl mezi jejich HNP_{pc} se však od roku 1995 zvětšil z 6,5 na 14,7 tisíc EUR v roce 2001. Podobným příkladem jsou též Dánsko a Finsko. Ačkoli byl v roce 1997 v Dánsku HNP na osobu o 6 724,85 ECU vyšší než ve Finsku, dosáhla soukromá spotřeba vztahená k HNP v obou zemích necelých 54 %.

Pokud by měly být sazby DPH odstupňovány progresivně podle HNP_{pc} , došlo by k většímu zohlednění schopnosti jednotlivých zemí platit v tom smyslu, že by chudé státy platily oproti nynějšímu stavu méně a bohaté více. Jelikož se však velikost průměrného sklonu ke spotřebě liší i mezi bohatšími státy se stejnou výší HNP na obyvatele, odvodby by porušovaly princip horizontální spravedlnosti. Takové státy by totiž sice byly daněny stejnou sazbou, ale z různě širokého daňového základu. Pokud by naopak měly být sazby určeny podle velikosti průměrného sklonu ke spotřebě, byl by v případě různě bohatých států se stejným průměrným sklonem ke spotřebě porušen princip vertikální spravedlnosti. Stejně sazby by se uplatňovaly na stejné daňové základy a bohatý i chudý stát by platil stejně vysoké odvodby.

Tabulka v příloze 1 (viz strana 43) ukazuje, že ačkoli v průběhu zkoumaného období docházelo k pravidelnému postupnému zvyšování hodnoty HNP_{pc} téměř ve všech zemích, hodnoty průměrného sklonu ke spotřebě kolísaly jen velmi málo. Z toho lze odvodit, že velikost spotřeby domácností se zvyšovala s HNP_{pc} zhruba proporcionálně. Není tedy patrný negativní *okamžitý* vztah mezi změnou ekonomické vyspělosti a průměrným sklonem ke spotřebě. Vypočítaná negativní korelace je viditelná jen u čtyř zemí – u Řecka, u Lucemburska, u Irsku a u Finska. U těchto zemí skutečně docházelo při růstu absolutní hodnoty HNP_{pc} k poklesu průměrného sklonu ke spotřebě. Výjimkou je částečně Irsko, ve kterém HNP_{pc} i průměrný sklon ke spotřebě v prvních třech letech (1995–1997) rostl. Lucembursko procházelo obdobím růstu i poklesu HNP_{pc} a velikost průměrného sklonu ke spotřebě tyto změny kopírovala věrně podle předpokladu negativní lineární závislosti srovnávaných veličin. To znamená, že v letech ekonomického růstu se spotřeba domácností zvyšovala menším tempem, v době ekonomického poklesu naopak zaznamenávala oproti HNP_{pc} meziroční nárůst. Opačným případem je Itálie, jejíž průměrný sklon ke spotřebě po celou dobu rostl společně s růstem HNP_{pc} . Z počáteční hodnoty 0,5499 se zvýšil na 0,6141. V roce 2000 dokonce dosahoval na ještě vyšší úroveň: 0,6175.

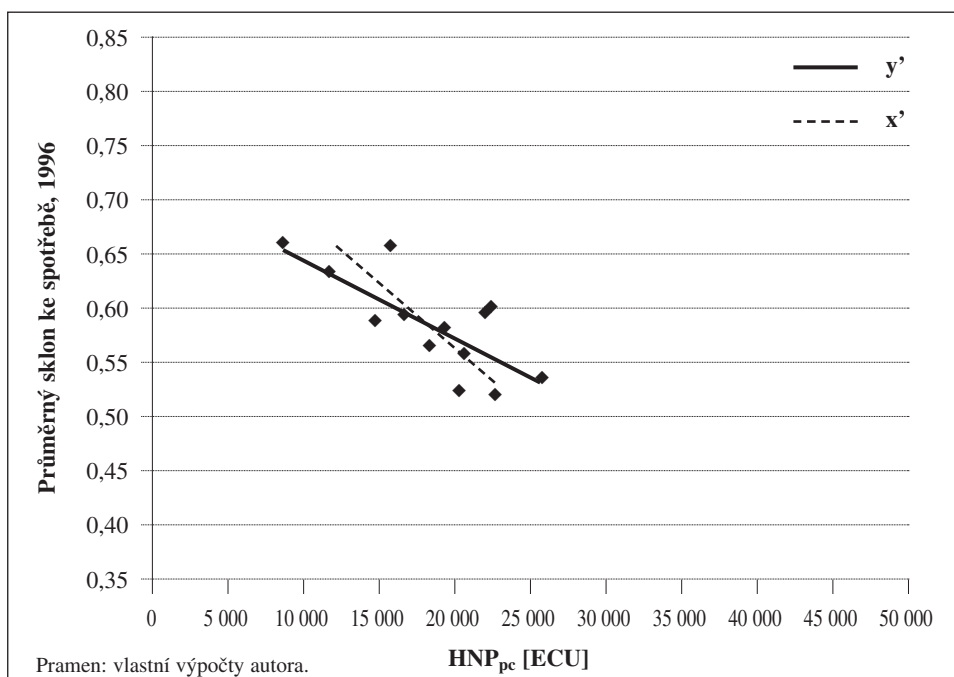
Korelační analýza prokázala negativní lineární závislost průměrného sklonu ke spotřebě a bohatstvím země. Z prezentovaných grafů je však patrné, že na výsledek korelační analýzy mají významný vliv státy nacházející se na protilehlých koncích regresních přímk: Řecko s nejvyšším průměrným sklonem ke spotřebě a Lucembursko s nejnižším průměrným sklonem ke spotřebě. Navíc se ve většině členských států Unie neprokázal okamžitý vztah mezi oběma proměnnými. V následující části je zjednodušeně namodelován případ, v němž nejsou započteny hodnoty Řecka a Lucemburska, aby bylo možné zjistit, do jaké míry mají extrémní hodnoty těchto zemí vliv na výsledky korelačního modelu.

MODEL EU-13

Pokud provedu jednoduchou úpravu modelu, kdy budu předpokládat, že Evropská unie je tvořena jen 13 členy právě bez Řecka a Lucemburska, obdržím nejen nové grafy, ale pochopitelně také nové koeficienty korelace. Tento model zde není rozebírán tak podrobně jako korelační model skutečné EU-15, omezím se jen na uvedení nejvyšší ($-0,7763$ v roce 1996) a nejnižší ($-0,5948$ v roce 1999) hodnoty vypočítaného koeficientu korelace. Ve druhém případě se tak podařilo objasnit jen 35,38 % variability. Hypotézu H_0 tvrdící, že výběr pochází z normálního rozdělení, v němž je korelační koeficient nulový, je pro každý rok možné nepřijmout jen na 95% intervalu spolehlivosti. Výmluvné jsou v tomto umělém modelu grafy opět jen pro dva zmíněné roky.

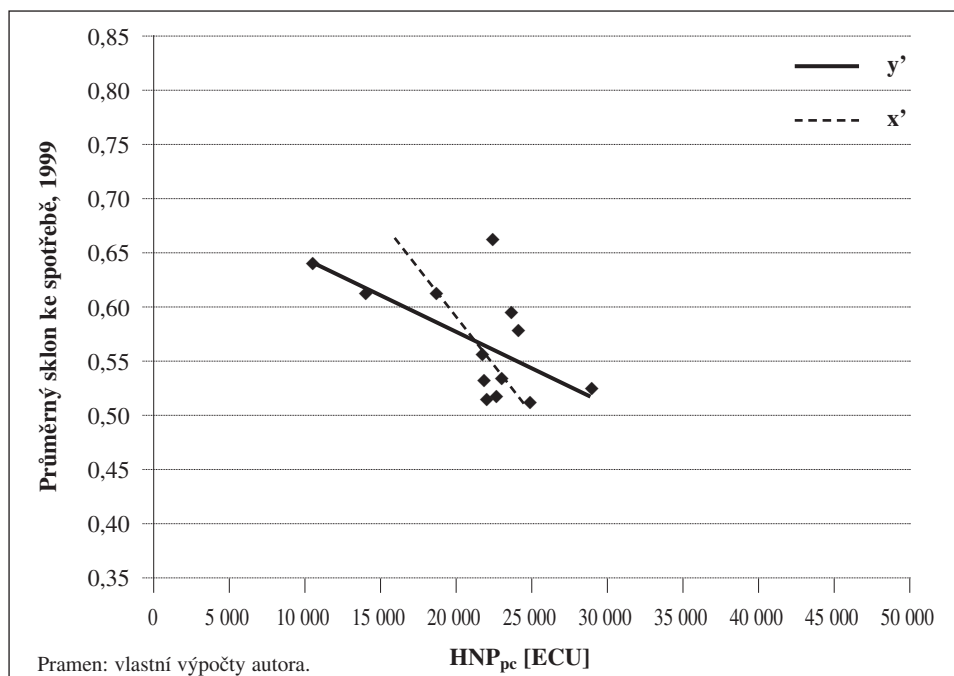
Zvláště z grafu 5 (viz strana 32) je více než zřejmé, že výše průměrného sklonu ke spotřebě je v EU ovlivněna rovněž jinými faktory než jen bohatstvím země. Docházím tak ke stejnému zjištění jako již výše citovaný Gretschmann (*Gretschmann, 1998*). Z modelu ošetřeného o extrémní hodnoty se dá také vyvodit, že v Unii o 13 členech by za jinak stejných okolností existovaly poměrně výrazné rozdíly mezi průměrným sklonem ke spotřebě v jednotlivých zemích i při obdobné míře ekonomické vyspělosti. A zmenšování rozdílů mezi jednotlivými regiony (potažmo celými státy) bylo vždy jedním z primárních cílů Evropských společenství. V následující části je blíže analyzováno individuální postavení členských států v rámci původního korelačního modelu pro EU-15.

Graf 4: Korelace mezi HNP_{pc} a průměrným sklonem ke spotřebě pro rok 1996 – model EU-13

SROVNÁNÍ S PRŮMĚREM

V tabulce 3 (viz strana 33) je pro každou zemi provedeno srovnání jejího HNP_{pc} a průměrného sklonu ke spotřebě s průměrnými hodnotami těchto ukazatelů pro EU-15. Výsledky podporují výše uvedené závěry, že ve většině zemí nejsou změny ve velikosti bohatství země doprovázeny okamžitými změnami průměrného sklonu ke spotřebě. Dlouhodobě nadprůměrný mají podle následující tabulky a grafu 6 (viz strana 35) svůj

Graf 5: Korelace mezi HNP_{pc} a průměrným sklonem ke spotřebě pro rok 1999 – model EU-13

průměrný sklon ke spotřebě Řecko, Španělsko, Portugalsko, Spojené království a od roku 1997 Itálie, což jsou s výjimkou Spojeného království nejchudší státy Unie. Naopak průměrný sklon ke spotřebě Irsko kromě roku 1997 nikdy ve sledovaném období nepřekročil průměr v EU, i když jeho HNP na osobu dosahoval ještě v roce 1995 jen 77,42 % průměru Evropské unie. Významné je přibližování řeckého průměrného sklonu ke spotřebě úrovni ostatních členských států, zatímco v roce 1995 měl hodnotu 0,8248 (139,40 % průměru EU-15), do roku 2001 již klesl na 0,7005 (116,73 % průměru EU-15).

Nyní provedu analýzu faktorů, které ovlivnily velikost průměrného sklonu ke spotřebě ve sledovaném období ve vybraných členských státech EU.⁷ Již dříve jsem identifikoval země, jejichž průměrný sklon ke spotřebě se během let 1995–2001 výrazněji měnil. K Řecku, k Irsku, k Itálii, k Lucembursku a k Finsku nyní přidám také Spojené království, jehož průměrný sklon ke spotřebě zaznamenal jen jednu, ale poměrně významnou změnu v roce 1998. Vývoj průměrného sklonu ke spotřebě jednotlivých zemí vůči průměrné hodnotě tohoto ukazatele pro EU-15 je velmi dobře patrný z grafu 6 (viz strana 35). Hodnoty meziročních změn velikosti HNP a spotřeby domácností jsou pak zaznamenány v příloze 6 (viz strana 46).

- **Řecko** zaznamenalo výrazný pokles průměrného sklonu ke spotřebě nejen absolutně, ale též v poměru k ostatním členským státům Unie. Přesto však nikdy nedošlo k absolutnímu poklesu spotřeby domácností v Řecku. Její meziroční přírůstky se pohybovaly mezi jedním a deseti procenty. S výjimkou roku 1999 rostl HNP vždy větším tempem než spotřeba domácností (mezi pěti a jedenácti procenty). Křivka v grafu 6 (viz strana 35) patří Řecku prochází jedním výrazným a jedním menším zlomem. Mezi lety 1997 a 1998 byl rozdíl v přírůstku HNP a spotřeby domácností 8, zatímco v předchozím období jen přibližně 3,5 procentních bodů. Rozdíl v růstu obou veličin byl dán větším přírůstkem investic (*Eurostat, 2002 c; Eurostat, 2002 d*). Druhý zlom přišel mezi lety 1999 a 2000, kdy byl rozdíl v růstu HNP a spotřeby domácností jen zhruba čtyři procentní body.

Tabulka 3: Srovnání HNP_{pc} a průměrného sklonu ke spotřebě v jednotlivých členských státech (EU-15 = 100 %)

Stát	1995		1996		1997		1998		1999		2000		2001	
	HNP _{pc}	PSS	HNP _{pc}	PSS	HNP _{pc}	PSS	HNP _{pc}	PSS	HNP _{pc}	PSS	HNP _{pc}	PSS	HNP _{pc}	PSS
Belgie	117,20	95,55	115,23	93,23	113,32	90,55	110,40	92,14	112,11	89,25	110,24	90,41	109,27	90,23
Dánsko	145,12	90,57	144,97	89,04	139,95	90,32	134,81	94,04	139,88	89,07	138,39	86,86	138,95	83,42
Německo	127,18	101,76	123,74	99,67	118,27	98,70	114,14	100,38	113,79	99,49	109,81	99,85	108,60	101,29
Řecko	44,54	139,40	47,02	137,34	48,60	134,99	49,61	127,11	51,14	124,92	51,37	120,49	53,40	116,73
Španělsko	63,54	105,99	64,46	106,12	64,12	103,92	64,23	104,94	66,76	103,11	67,50	102,97	69,86	101,38
Francie	112,98	96,75	110,84	96,58	107,04	94,42	104,52	96,02	104,89	93,90	102,43	93,82	101,89	94,70
Irsko	77,42	98,09	82,06	97,78	86,70	102,02	94,04	93,86	107,14	86,42	115,90	85,73	120,35	85,32
Itálie	91,44	92,94	93,51	98,91	91,66	102,61	89,74	104,61	90,55	103,04	89,50	103,88	90,83	102,34
Lucembursko	209,07	75,83	196,92	77,97	205,90	71,31	204,40	71,24	214,11	66,36	211,18	66,18	191,74	78,08
Nizozemsko	110,61	89,95	111,02	87,99	109,72	85,60	108,36	87,48	110,46	86,72	111,36	85,85	114,47	85,11
Rakousko	123,64	100,31	122,70	98,83	118,14	97,73	115,32	98,53	115,81	96,82	113,39	96,70	112,15	97,89
Portugalsko	46,99	110,87	47,86	110,64	47,97	109,98	48,77	109,81	50,77	107,67	50,22	108,00	51,37	106,32
Finsko	102,89	96,22	102,80	94,19	104,54	91,26	106,37	89,89	106,73	89,64	109,32	87,70	113,54	84,48
Švédsko	117,65	87,68	125,74	87,56	120,76	88,93	115,45	89,49	119,72	86,61	121,34	88,79	110,68	86,93
UK	85,21	109,80	87,84	109,77	103,00	110,78	114,66	103,41	108,71	111,95	116,74	110,60	116,01	110,91
EU-15	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

PSS – průměrný sklon ke spotřebě.
Pramen: vlastní výpočty autora.

• **Irsko** více než zdvojnásobilo svůj hrubý národní produkt. Ačkoli byla jeho hlavní položkou spotřeba domácností, největší meziroční přírůstky ve druhé polovině 90. let znamenávaly investice (*Eurostat, 2002 c; Eurostat, 2002 d*). Od roku 2000 se situace opět obrátila. Křivka irského průměrného sklonu ke spotřebě zaznamenaná v grafu 6 (viz strana 35) vykázala mezi lety 1996 a 1997 růst způsobený převísem přírůstku spotřeby domácností nad přírůstkem HNP o více než tři procentní body. V roce 1998 již byl ale přírůstek HNP naopak o více než 10 procentních bodů větší než přírůstek spotřeby domácností. V roce 2000 pak došlo k přibližnému srovnání tempa růstu obou veličin.

• **Itálie** byla naopak zemí, jejíž průměrný sklon ke spotřebě se zvětšoval spolu s jejím rostoucím bohatstvím. Příčinou byla zvyšující se spotřeba domácností, která s výjimkou roku 2001 vždy překonala růst HNP. Zatímco v roce 1996 bylo tempo přírůstku spotřeby domácností o téměř 8 procentních bodů větší než tempo přírůstku HNP, v roce 1997 to bylo jen o necelých 2,5 procentních bodů a v letech 1998–2000 byl už rozdíl nepatrný. Jak dokládá Eurostat (*Eurostat, 2002 d*), pokles růstu spotřeby byl kompenzován zvýšenými investicemi v ekonomice.

• **Lucembursko** je jedním z mála členských států EU, který ve sledovaném období znamenal meziroční pokles HNP. Stalo se tak v roce 1996 a 2001. Ale zatímco v prvním případě současně došlo jen k 3,5procentnímu nárůstu spotřeby oproti zhruba půlprocentnímu poklesu HNP (viz mírný růst lucemburské křivky v grafu 6 mezi lety 1995 a 1996), v roce 2001 nastal více než pětiprocentní pokles HNP, který byl doprovázen téměř 13procentním přírůstkem spotřeby domácností. Tento skok je velmi dobře patrný z tvaru příslušné křivky v grafu 6 v období 2000–2001 (viz strana 35). Mezi těmito dvěma růsty křivky bylo období převahu růstu HNP nad spotřebou domácností, z nichž nejvýraznější nastal v roce 1997, kdy mírně překonal 11 procentních bodů.

• **Finsko** je zemí, která zaznamenala dlouhodobý a poměrně stabilní pokles průměrného sklonu ke spotřebě. Výjimkou je rok 1999, kdy po letech vyššího přírůstku HNP než spotřeby domácností (v roce 1997 dokonce o necelých pět procent) došlo k převahu růstu

spotřeby nad HNP o zhruba dva a půl procentní body. Jak ukazují tabulky Eurostatu (*Eurostat, 2002 c; Eurostat, 2002 d*), v 90. letech 20. století a na začátku 21. století byl růst HNP tažen především investicemi.

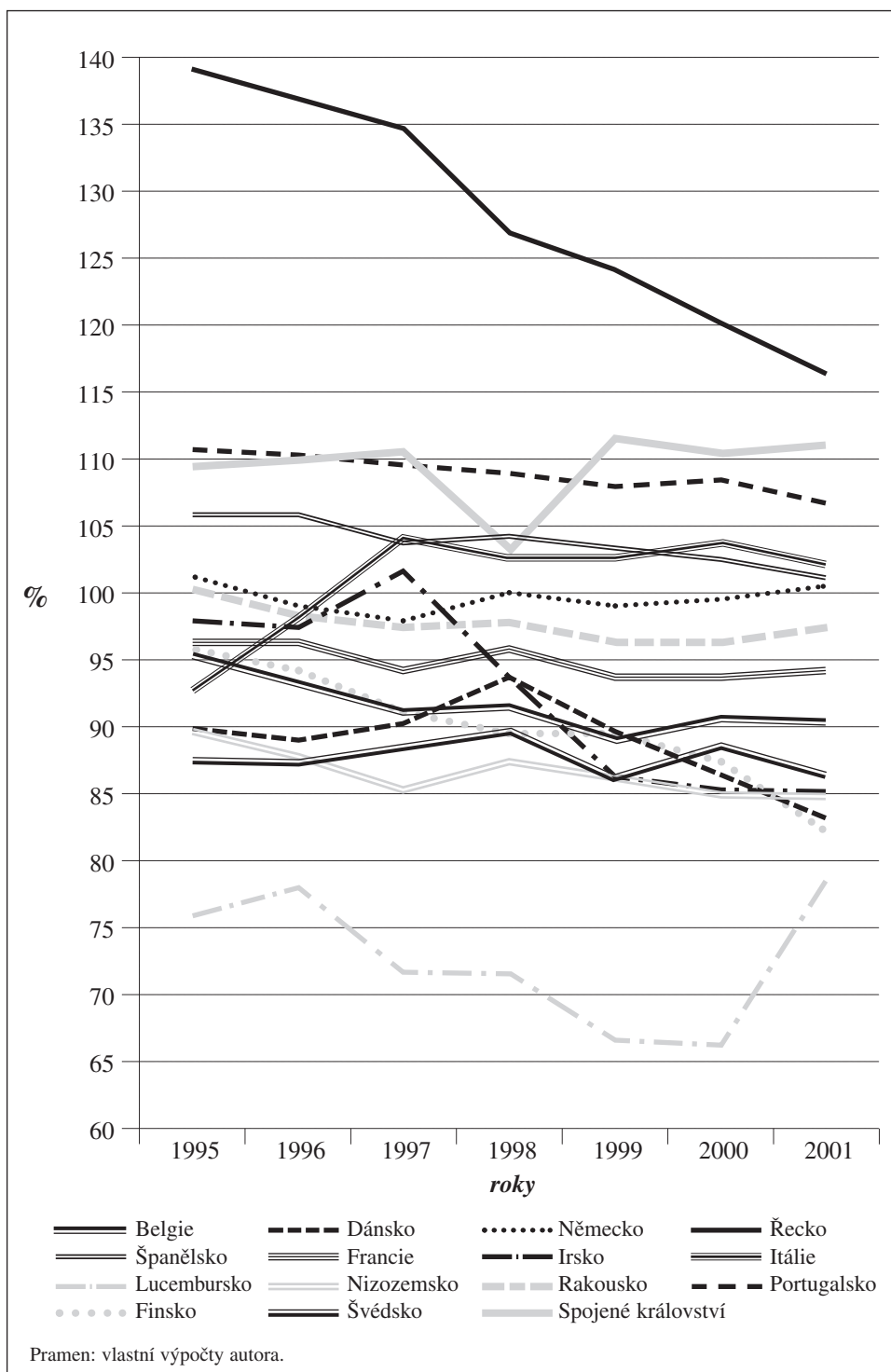
• **Spojené království** mělo mezi lety 1995–2001 poměrně vyrovnané změny růstu HNP i spotřeby domácností, kdy rozdíl ve výši jejich růstu nepřekonal hranici dvou procentních bodů. Odlišný byl však vývoj v letech 1998 a 1999. V prvním roce došlo k výraznému propadu přírůstku spotřeby z necelých 25 % roku 1997 na přibližně 9 %, zatímco přírůstek HNP se zmenšil z více než 25 % na zhruba 19 %. Tento dvojnásobný rozdíl přírůstků je příčinou pětiprocentního poklesu průměrného sklonu ke spotřebě v roce 1998. Tabulky Eurostatu (*Eurostat, 2002 d*) znovu poukazují na značný nárůst investic v daném roce. Následující rok nastal naopak absolutní pokles tvorby HNP o 2,3 % oproti roku 1998, přičemž spotřeba domácností vzrostla o dalších 8,7 %. Výsledkem byl téměř sedmiprocentní nárůst průměrného sklonu ke spotřebě v UK.

Z rozboru vývoje průměrného sklonu ke spotřebě šesti členských států EU vyplývá, že změna této veličiny nemusí být vždy způsobena proporcionální změnou spotřeby domácností shodného směru. Naopak se ukázalo, že absolutní meziroční pokles spotřeby nastal ve všech členských státech ve zkoumaném období jen ve třech případech. Pokles průměrného sklonu ke spotřebě byl často způsoben zvýšením HNP i přes současný meziroční nárůst spotřeby domácností. Růst průměrného sklonu ke spotřebě byl naopak dosahován i přes pokles spotřeby domácností, a to kvůli klesajícímu HNP. K faktorům, které v těchto případech ovlivňovaly vývoj HNP, patřily další komponenty tvorby HNP, především investice a role vlády v ekonomice. V nejhudších státech docházelo k procentuálnímu nahrazování spotřeby investicemi. V rozvinutých zemích tento proces proběhl již v minulosti, a proto jsou z tohoto pohledu stabilnější a změny průměrného sklonu ke spotřebě byly způsobeny buď fiskálními reformami, nebo pravidelnými hospodářskými cykly.

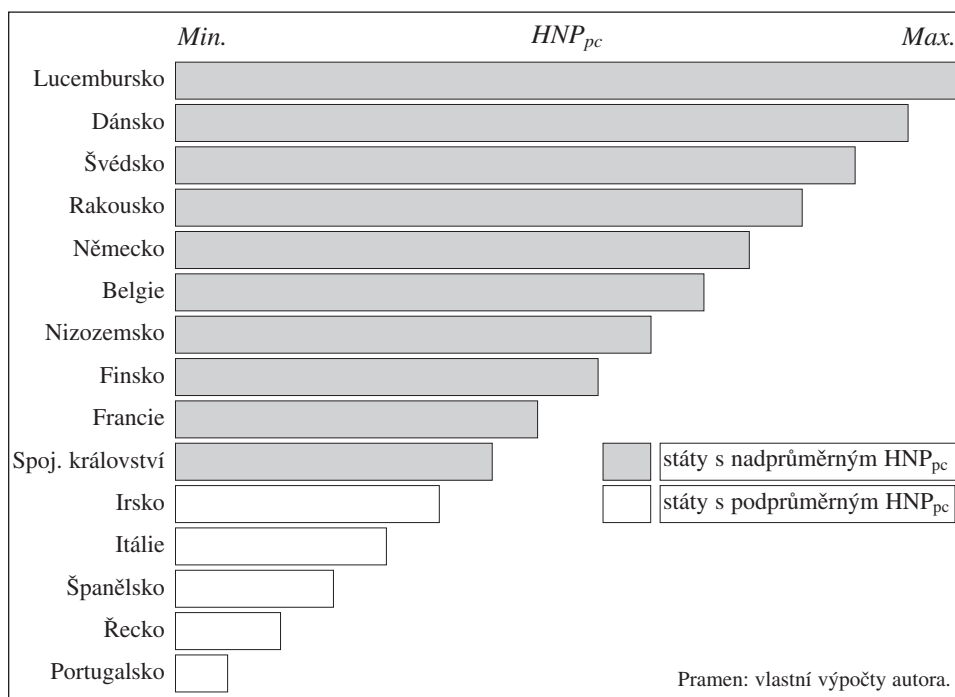
Z grafu 6 (viz strana 35) je zřejmé, že u pěti členských států Unie (Německo, Francie, Nizozemsko, Rakousko a Švédsko) průměrný sklon ke spotřebě ve srovnání s průměrnou hodnotou této veličiny pro EU-15 kolísá jen minimálně a že se dlouhodobě udržoval na přibližně stejné hladině. Odhlédneme-li od roku 1998, patřilo by do této kategorie také UK. Další skupinou jsou země, které i s případnými výjimkami zaznamenaly mírný a rovnoměrný pokles svého průměrného sklonu ke spotřebě. Byla to Belgie, Dánsko, Španělsko a Portugalsko. Poslední skupinou zemí jsou ty členské státy Unie, v nichž se průměrný sklon ke spotřebě měnil nejvíce. Šlo o Řecko, o Irsko a o Finsko, jejichž průměrný sklon ke spotřebě výrazně klesal, o Itálii, v níž hodnota této veličiny naopak rostla, a nakonec o Lucembursko, jehož průměrný sklon ke spotřebě prošel obdobím velkého meziročního poklesu i růstu.

Orientační pořadí států podle výše jejich HNP_{pc} a průměrného sklonu ke spotřebě je zachyceno v grafech 7 a 8 (viz strana 36). Pořadí každé země je vypočítáno jako prostý aritmetický průměr příslušných hodnot z tabulky 3 (viz strana 33). Přestože se sled států může v jednotlivých letech od tohoto průměrného pořadí samozřejmě lišit, přináší oba grafy alespoň základní přehled o tom, na které státy se dlouhodobě nevztahuje negativní korelace mezi hrubým národním produktem na osobu a průměrným sklonem ke spotřebě. Německo je charakterizováno nadprůměrnými hodnotami HNP_{pc} i průměrného sklonu ke spotřebě. Nizozemsko patří ke státům s nejnižším průměrným sklonem ke spotřebě, ale ve srovnání s Lucemburskem či se Švédskem, jedněmi z nejbohatších zemí EU, se Nizozemsko nachází přibližně v polovině pořadí sestaveného podle HNP_{pc} . Rakousko je naopak čtvrtým nejbohatším státem Evropské unie, ale hodnoty průměrného sklonu ke spotřebě se blíží k průměrné hodnotě tohoto ukazatele pro všech patnáct členských států EU. Spojené království dlouhodobě dosahuje druhé nejvyšší hodnoty průměrného sklonu ke spotřebě, ale přitom zaznamenává nadprůměrné hodnoty HNP_{pc} .

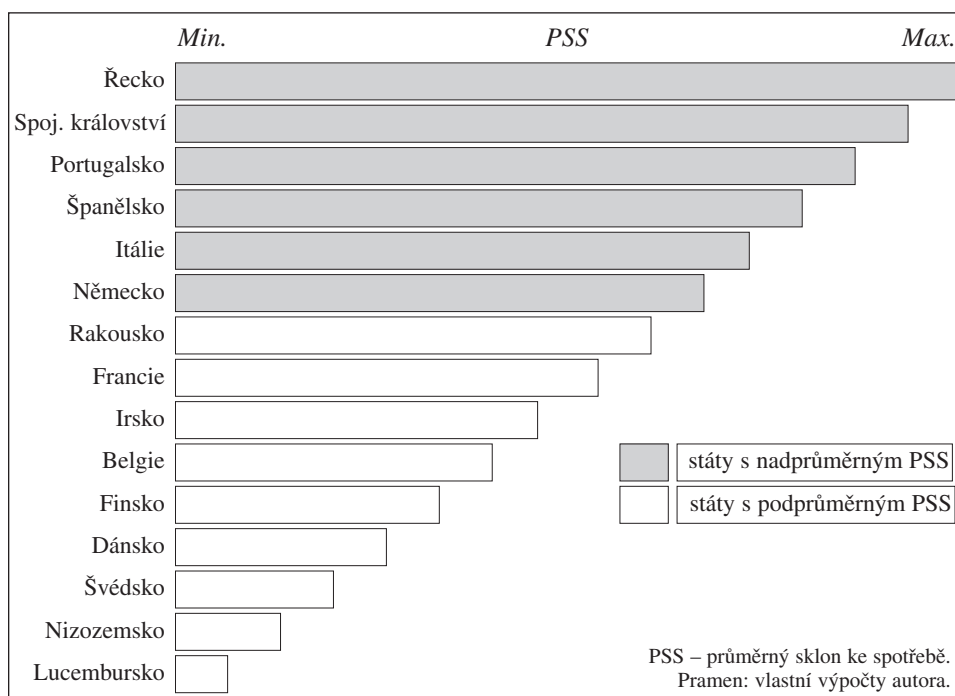
**Graf 6: Průměrný sklon ke spotřebě
(EU-15 = 100 %)**

Graf 7: Pořadí členských států EU podle průměrné velikosti jejich HNP_{pc} v období 1995–2001

Graf 8: Pořadí členských států EU podle průměrné velikosti jejich průměrného sklonu ke spotřebě v období 1995–2001

Korelační analýzou byla prokázána poměrně významná negativní závislost mezi HNP_{pc} a průměrným sklonem ke spotřebě. Z bližšího šetření vyplynulo, že existují státy s přibližně stejným hrubým národním produktem na osobu, ale s odlišným průměrným sklonem ke spotřebě, stejně jako státy různě bohaté s obdobným průměrným sklonem ke spotřebě. Nedoporučuji tedy vázat výši plateb daně z přidané hodnoty do rozpočtu Evropské unie na velikost průměrného sklonu ke spotřebě, protože by kvůli uvedenému závěru docházelo k nespravedlivému zatížení členských států. Nicméně regresivní povaha DPH byla potvrzena. V následující části je diskutována možnost vymezení DPH jako hlavního zdroje rozpočtu Evropské unie.

PŘIJATELNOST ROZPOČTU POSTAVENÉHO NA DPH PRO JEDNOTLIVÉ ČLENSKÉ STÁTY

V odborné literatuře (*Evropská komise, 1998; Gretschnann, 1998; Begg – Grimwade, 1998*) již mnoho let probíhá diskuze o případných nových, především daňových vlastních zdrojích rozpočtu, které by nahradily současné příjmy, o jejichž hlavních nedostatcích jsem se zmínil v úvodu této stati. Mezi alternativní zdroje jsou řazeny následující: environmentální a energetické daně, spotřební daně, daň z příjmu nebo zisku obchodních společností, dopravní a komunikační daně, daň z příjmu osob nebo rodnin a zdanění úrokových příjmů z úspor. Patří sem též návrhy na úpravu současného třetího zdroje a jako nedaňový zdroj jsou dále posuzovány výnosy z ražebného Evropské centrální banky. V textu jsou nastíněny jen úpravy nynějších odvodů DPH, podrobnosti k ostatním alternativním zdrojům může čtenář získat v citované literatuře.

Pokud by DPH měla i nadále zůstat zdrojem rozpočtu Unie, Evropská komise (*Evropská komise, 1998*) navrhuje zpřehlednění výpočtu výše odvodů stanovením fixní (namísto dnešní jednotné) sazby.⁸ Takové řešení předpokládá zrušení financování případných rozpočtových korekcí z tohoto zdroje. V praxi by byla DPH placená spotřebiteli rozdělena na dva na sobě nezávislé systémy sazeb – národní a unijní. Langes (*Langes, 1994*) v zájmu dosažení větší spravedlnosti mezi spotřebiteli navrhuje rozdělení unijních sazeb na nižší sazbu (1,5 %) pro statky základní spotřeby a na vyšší sazbu (3 %) pro statky ostatní.⁹ Tyto odvody by byly spolu s národními platbami zachyceny na všech pokladních účtech, aby měli obyvatelé Unie přehled o tom, jaká část z jimi zaplacené částky slouží k financování rozpočtu EU. Zmíněná úprava by jistě přispěla k větší transparentnosti systému, zvýšila by pocit zodpovědnosti institucí EU za hospodaření s prostředky občanů a omezila možnosti manipulace členských států s odvody do rozpočtu. Podmínkou pro zavedení samostatného systému sazeb EU odděleného od národních sazeb je podle Langesova názoru nezvýšení celkové daňové zátěže obyvatel. Existence unijních sazeb navíc nevyžaduje harmonizaci sazeb v členských státech, ale jen daňových základů. Převádění daňových výnosů na nadnárodní úroveň odůvodňuje neustále se rozšiřující oblast působení Unie, která tak na sebe přebírá úkoly dříve náležející čistě do kompetencí národních států. Předpokladem je však přechod k systému danění DPH v zemi původu namísto dnešní země spotřeby a k metodě platby DPH podle skutečného inkasa od plátců za daný rok.

Využijí-li poznatky z provedeného výzkumu a informace z literatury zabývající se problematikou příjmů rozpočtu EU, mohu se pro jednotlivé členské státy pokusit předpovědět přijatelnost daně z přidané hodnoty jako hlavního zdroje rozpočtu Evropské unie. Z výsledků korelační analýzy lze snadno identifikovat skupinu zemí, které by se kvůli svým nadprůměrným velikostem průměrného sklonu ke spotřebě bezpochyby stavěly za omezení, nebo dokonce zrušení současného třetího zdroje. Jsou to Řecko, Španělsko, Portugalsko a Spojené království, i když průměrný sklon ke spotřebě Španělska se díky svému klesajícímu trendu přiblížil průměrné hodnotě EU-15. Představitelé tří z těchto zemí – Řecka, Španělska a Portugalska – již dokonce přednesli plán na zavedení progresivity do systému příjmů společného rozpočtu tak, jak je to běžné v národních daňových systémech (*Evropská komise, 1998, s. 92*). Návrh se opírá o *Protokol o ekonomické a sociální sou-*

držnosti, připojený k *Maastrichtské smlouvě*. V něm se všechny země zavazují „více brát v úvahu individuální možnosti členských států přispívat do systému z vlastních prostředků“ a korigovat regresivní prvky současného systému (*Evropská komise, 1992*). Prostřednictvím koeficientů, odrážejících relativní prosperitu každé ze zemí vyjádřenou ukazatelem HNP_{pc} , by docházelo k úpravám vlastních základů HNP, z nichž se počítá procento odváděné do rozpočtu. Koeficienty by byly totožné vždy pro skupinu přibližně stejně bohatých zemí. Nový třetí zdroj HNP by podle tohoto návrhu nahradil nynější třetí a čtvrtý zdroj. Výsledkem by samozřejmě bylo přenesení ještě větší zátěže na relativně bohatší státy, i když se uvažuje, že by se progresivita nevztahovala na celý základ HNP. Jak uvádí Evropská komise (*Evropská komise, 1998, s. 99*), progresivity zdanění bývá v národních systémech dosahováno zaváděním odstupňovaných sazeb místo toho, aby se upravoval základ daně. Následkem by bylo potlačení kritéria horizontální spravedlnosti,¹⁰ kdy státy se stejnou skutečnou výší HNP, ale s odlišnou výší HNP přepočtenou na obyvatele by do rozpočtu přispívaly rozdílnou velikostí svých prostředků. Komise se ve svém hodnocení návrhu také pozastavuje nad tím, jestli by uplatňování progresivity na příjmové straně rozpočtu skutečně napomohlo k ekonomické konvergenci členských států EU. Dospívá k závěru, že tohoto cíle je lépe dosaženo prostřednictvím regionální politiky zaměřené na specifické oblasti. Ponechání prostředků národním vládám by prý vedlo k jejich – třebaže jen částečnému – použití na spotřebu místo na investiční účely, navíc na národní úrovni, nikoli jen ve vybraných regionech. Hodnocení, zda je konvergence lépe dosahována prostřednictvím nadnárodní regionální politiky, anebo rozhodováním na úrovni států, přesahuje rámec této stati. Jelikož ale čistí plátcí rozpočtu¹¹ v posledních letech stále intenzivněji prosazují snížení svého břemene, mohu s určitostí říci, že v současné době nemá uvedený návrh reálnou šanci na přijetí. Alternativou by pro tyto státy mohl být přechod k rozpočtu financovanému čistě z příspěvků podle HNP, kdy by byly platby proporcionální k bohatství jednotlivých zemí, tzn. všechny země by odváděly stejné procento ze svého HNP. Takový stav by mohl nastat tehdy, pokud by se členské státy nedokázaly dohodnout na daňových příjmech rozpočtu EU a současně odmítly nynější podobu systému vlastních zdrojů. Fakticky by došlo k odklonu od snahy zajistit unijnímu rozpočtu nezávislost na členských státech.

Druhá skupina zemí se vyznačuje tím, že její průměrný sklon ke spotřebě kolísá v těsné blízkosti průměrné hodnoty EU-15, popřípadě je dlouhodobě těsně pod touto hranicí. Mezi takové státy lze zařadit Německo, Francii, Itálii a Rakousko. Podle prezentovaných výsledků by se od zemí z této skupiny nedala očekávat příliš velká angažovanost ve věci zrušení či naopak posílení DPH jako zdroje rozpočtu EU. Ministři financí spolkových zemí SRN přišli však s plánem na nahrazení třetího a čtvrtého zdroje novým třetím zdrojem, odvozeným od relativní prosperity jednotlivých zemí vyjádřené ve standardu kupní síly (PPS) počítaném podle parity kupní síly (PPP)¹² namísto tržních cen (*Working party..., 1997, cit. in: Gretschnann, 1998*). V pozadí tohoto návrhu je snaha zohlednit rozdílnost cenových hladin členských států. Při platbách počítaných podle nominálních směnných kurzů sice státy se stejným HDP_{pc} odvádějí stejnou nominální částku přepočtenou na jednoho občana, ale podle německých ministrů pak každému zůstane příjem zaručující různou kupní sílu na osobu. V jejich návrhu by stát s vyšší cenovou hladinou odváděl do rozpočtu menší nominální částku. Jelikož vyšší cenové hladiny jsou dosahovány v bohatších zemích, je evidentní, že navržená změna by zlepšila postavení bohatších států na úkor těch chudších. Gretschnann to dokládá na případě Německa a Řecka. V roce 1996 byla hodnota německé marky vůči ECU vyjádřená nominálním směnným kurzem v porovnání se standardem kupní síly o 14 % vyšší. Nominální směnný kurz řecké drachmy k ECU byl ve stejném roce o 23 % nižší než její PPP směnný kurz. Celý efekt je navíc podpořen druhou částí návrhu, podle níž by se výdaje rozpočtu rozdělovaly v opačném poměru k HDP_{pc} PPS členských států. V našem modelovém příkladu dvou zemí se stejným HDP_{pc} to znamená, že stát s nižší cenovou hladinou (vyšší HDP_{pc} PPS) platí do rozpočtu více a přijímá z něho méně než stát s vyšší cenovou hladinou (nižší HDP_{pc} PPS).

S měřením podle PPP je spojen především problém pramenící z nestejnomyšlného zastoupení vybraných komodit ve spotřebních koších různých členských států. Přesto se zdá pravděpodobné, že budou-li platby do společného rozpočtu svázány s ukazatelem prosperity členských států, časem skutečně může dojít k nahrazení vyjádření v tržních cenách vyjádřením v PPS. Tímto způsobem se již upravily výdajové položky tak, aby byly dosažitelné i regionům či státům, které by se při vyjádření v tržních cenách nacházely nad limitním procentem, a naopak se omezil přístup regionům či státům s nižší cenovou hladinou, které se nacházely mírně pod požadovanou hranicí. Je proto možné, že by se bohatším státům podobně ustoupilo i na příjmové straně, aby se částečně utišily stížnosti na jejich příliš velké rozpočtové zatěžování. I v tomto případě však platí, že případný přechod k příspěvkovému systému financování rozpočtu by protirečnil snaze o rozpočtovou autonomii Unie.

Konečně třetí skupinou jsou země s výrazně podprůměrným ukazatelem průměrného sklonu ke spotřebě – Belgie, Dánsko, Irsko, Lucembursko, Nizozemsko, Finsko a Švédsko. Jelikož jde o nadprůměrně bohaté státy Unie (v případě Irska až od roku 1999), nelze očekávat, že by podpořily návrh Řecka, Španělska a Portugalska na zavedení progresivity do systému vlastních zdrojů. Pokud by měly být příjmy rozpočtu příspěvkového charakteru, byla by pro ně naopak přijatelná představa Německa na měření hospodářské prosperity v PPS, protože by se tím zlepšila jejich rozpočtová pozice. Vzhledem k jejich podprůměrným hodnotám průměrného sklonu ke spotřebě přitom však tyto státy nemají důvod prosazovat zrušení nynějšího třetího zdroje rozpočtu. Nizozemsko a Švédsko spolu s Německem a s Rakouskem se spíše zasazují o takovou úpravu rozpočtových pravidel, která by určila strop maximální míry *solidarity* bohatých zemí s chudými. Tento strop byl navržen v rozmezí 0,3–0,4 % HNP, v němž by záporná rozpočtová bilance čistých plátců byla považována za přijatelnou (*Evropská komise, 1998*). Tento návrh zatím nebyl přijat, uvedené státy jen dosáhly úlevy v hrazení korekce nerovnováhy UK (*Rada EU, 2000 a*).

Na závěr se pokusím předpovědět, jakou pozici by v diskuzi o budoucnosti třetího zdroje rozpočtu zastávala Česká republika. Již v úvodu je však třeba poznamenat, že jsem neměl v době psaní této stati k dispozici data potřebná k výpočtu výše uvedeného korelačního modelu také pro kandidátské státy. Pro přistupující země totiž zatím stále nejsou zveřejňovány souhrnné údaje o výši jejich hrubého národního produktu. Proto je zde proveden jen hrubý odhad pomocí ukazatele hrubého domácího produktu. Výsledky korelační analýzy ukázaly, že ačkoli existují případy zemí, kde takový závěr neplatí, dlouhodobě vyšší průměrný sklon ke spotřebě mají v EU chudší státy. Zobecnění by mohlo vést k tomu, že vzhledem k jejich relativně nízké ekonomické vyspělosti budou všechny kandidátské státy náležet do skupiny zemí s vysokým průměrným sklonem ke spotřebě. To by je stavělo do role odpůrců DPH jako zdroje rozpočtu EU. Využiji-li dat Eurostatu (*Eurostat, 2002 b*), zjistím, že podíl soukromé spotřeby na HDP České republiky činil v roce 2001 přibližně 53 %. Tato hodnota řadí Českou republiku při zanedbání rozdílu mezi HNP a HDP na úroveň Belgie, Dánska, Finska či Švédska, což jistě nejsou nikterak chudé země. Pokud jde o regresivnost DPH, Česká republika by tedy neměla mít zájem o zrušení současného třetího zdroje rozpočtu, neboť ji nijak neznevýhodňuje. Toto zjištění je do značné míry překvapivé, byť jej vzhledem k nekonzistentnosti dat nelze brát jako definitivní. Přispívá však k závěru, že ve věci regresivnosti DPH není možné činit kategorická vyjádření, neboť existují případy nepotvrzující premisu o větším průměrném sklonu ke spotřebě v chudších zemích.

* * *

Korelační analýza prokázala, že ve sledovaném období byly srovnávané proměnné – HNP_{pc} a průměrný sklon ke spotřebě – negativně korelovány. Výběrové koeficienty korelace se pohybovaly mezi hodnotami $-0,7562$ a $-0,8480$. Z předložených grafů korelačního modelu je patrné, že výsledky jsou významně ovlivněny Řeckem a Lucemburskem.

První stát má z členských států EU nejvyšší podíl soukromé spotřeby na HNP, zatímco druhý dosahuje jednoznačně nejnižších hodnot tohoto ukazatele. Jelikož je Řecko současně jednou z nejchudších zemí a Lucembursko naopak výrazně nejbohatší, dochází ke značnému posílení negativní korelace sledovaných proměnných. V modelu bez uvažování Řecka a Lucemburska již byla korelace mnohem méně průkazná. Bylo prokázáno, že s výjimkou Irska a Spojeného království mají všechny méně vyspělé státy dlouhodobě vyšší průměrný sklon ke spotřebě, než jaký je průměr EU. Regresivní povaha DPH tak byla potvrzena. Grafy však současně ukazují případy států s přibližně stejným HNP na osobu, ale s odlišným průměrným sklonem ke spotřebě. Existují rovněž státy různě bohaté s obdobným průměrným sklonem ke spotřebě. Výše průměrného sklonu ke spotřebě je tedy evidentně určována i jinými vlivy než jen velikostí HNP na obyvatele. Proto nedoporučuji zohledňovat velikost průměrného sklonu ke spotřebě či HNP_{pc} při výpočtu třetího zdroje ani rušit DPH jako příjem rozpočtu. Jako nejspravedlivější řešení se proto pro účely rozpočtu EU jeví zavedení několika odstupňovaných sazeb DPH, např. 1,5 % a 3 %, jak to ve své zprávě navrhuje Langes (*Langes, 1994*). Zohlednila by se tím různá velikost průměrného sklonu ke spotřebě napříč bohatými i chudšími státy.

Existence DPH jako zdroje rozpočtu EU se dotklo několik reformních návrhů. Navrhováno bylo jak její zpřehlednění a rozšíření, tak i její zrušení a nahrazení progresivní nebo proporcionalní formou příspěvků členských států. Budoucnost DPH jako jednoho ze zdrojů rozpočtu je otevřená. Především bude záležet na rozhodnutí, zda se Unie vzdá své, byť spíše deklarované než skutečné, finanční autonomie a přejde na ryze příspěvkovou formu plateb členských států do společného rozpočtu. Anebo se vydá cestou posílené a skutečné autonomie a naopak zruší současný čtvrtý zdroj, který nahradí některým daňovým výnosem. Možné je samozřejmě také udržení *statu quo*, ale to by nijak neřešilo existující problémy příjmové strany rozpočtu. S ohledem na to, že jakákoli změna, týkající se rozpočtových příjmů, vyžaduje jednomyslné rozhodnutí, zdá se zavedení progresivity v platbách do rozpočtu EU politicky neprůchozí. Příspěvkový charakter plateb je proto myslitelný jen v proporcionalní formě, ať již by byly ukazatele bohatství členských států vyjadřovány v tržních cenách nebo v PPS. Jestliže by se Unie vydala cestou daňových příjmů, potom se DPH stále ještě zdá být nevhodnějším kandidátem, a to především pro pokročilý stupeň její harmonizace. Jinými slovy řečeno, protože přes výhrady různých členských států je to dosud jediná daň, která získala politickou podporu i pro použití na nadnárodní úrovni.

¹ Bohužel v pracovním dokumentu EP není dílo prvního z uvedených autorů uvedeno v bibliografickém přehledu, publikaci druhého z nich se autorovi získat nepodařilo ani přes elektronický kontakt s panem Teutemannsem.

² Pro období do konce roku 1992 je ve stati používán pojem Evropská společenství (Společenství), od tohoto data dále a v obecných souvislostech pojem Evropská unie (Unie), ačkoli Smlouva o Evropské unii (Evropská komise, 1992) vstoupila v platnost až dne 1. 11. 1993. Přestože poslední úprava zakládajících smluv obsažená ve Smlouvě z Nice stále používá v souvislosti s termíny rozpočet, vlastní zdroje, instituce, právo nebo politiky pojem Společenství, v textu již ve shodě s návrhem Ústavní smlouvy uplatňují pojem Evropská unie.

³ V textu je používáno souhrnné označení zemědělské dávky.

⁴ Do rozpočtu EU plynou i další příjmy, označované jako ostatní: poplatky za administrativní činnost institucí, poplatky vztahující se k fungování Evropského hospodářského prostoru (EHP), pokuty, úroky z prodlení, daně z příjmu zaměstnanců institucí EU, příjmy z poskytování půjček a výpůjček, přebytek z předchozího roku a další (Evropská komise, 1998). Tyto zdroje jsou vzhledem ke svému charakteru velmi variabilní. Jejich podíl na celkových rozpočtových příjmech kolísá v 90. letech mezi téměř 15 % a necelými 3 % (Evropská komise, 2000).

⁵ Korekci své rozpočtové nerovnováhy si na zasedání Evropské rady ve Fontainebleau v roce 1984 vymohlo Spojené království (Rada ES, 1985). Na výdajové straně UK doplácelo na relativně malý zemědělský sektor, jenž proto nemohl být příjemcem výraznějších částek v rámci společné zemědělské politiky. V souvislosti s příjmovou stranou rozpočtu Begg a Grimwade (Begg – Grimwade, 1998, s. 88) připomínají, že v 70. letech bylo UK stále ještě orientováno hlavně na zámořské obchodní partnery, a proto muselo do rozpočtu odvádět relativně velké množství tradičních vlastních zdrojů. Také pokud jde o zdroj odváděný z DPH, bylo Spojené království v nevýhodě, protože kvůli výraznému podílu soukromé spotřeby na HNP dosahovalo vysokého vyměřovacího základu pro výpočet této daně. Uvedené skutečnosti vedly k tomu, že se v roce 1980 UK stalo největším čistým plátcem do společného rozpočtu (Begg – Grimwade, 1998, s. 88). Na summitu ve Fontai-

nebleau byla dojednána obecná zásada, opravňující k rozpočtové korekci jakýkoli členský stát s rozpočtovým zatížením vyšším než odpovídajícím jeho relativní prosperitě. Je však třeba poznamenat, že tento přístup nebyl dosud nikdy uplatněn vůči jiné zemi než vůči Spojenému království. To získalo pro rok 1984 jednorázovou kompenzaci ve výši jedné miliardy ECU. Od roku 1985 pak mělo náhradu UK činit 66 % z hodnoty násobku velikosti celkových alokovaných výdajů a rozdílu mezi podílem UK na celkových platbách DPH a podílem na celkových alokovaných výdajích rozpočtu. Celý výpočet je mnohem složitější a v dalších letech se několika změnil. (Aktuální znění viz Rada EU, 2000).

⁶ Výpočet korelačního modelu je uveden v příloze diplomové práce autora (König, 2003).

⁷ V analýze jsou využita data publikovaná Eurostatem (Eurostat, 2002 c; Eurostat, 2002 e).

⁸ Jednotná sazba se rok od roku mění především podle požadavků na korekci nerovnováhy UK a samozřejmě též podle nově přijímané legislativy. Fixní sazba by byla stanovena na konstantní úroveň, jako je to běžné v národních daňových systémech. V kombinaci s odstraněním znepráhledňujících prvků přítomných při výpočtu současného třetího zdroje by se tak dosáhlo mnohem větší průhlednosti systému.

⁹ Pro dosažení spravedlivého rozložení daňového břemene i mezi členskými státy Gretschnann (Gretschnann, 1998) navrhuje např. přizpůsobení DPH hrubému národnímu produktu či počtu obyvatel.

¹⁰ Horizontální spravedlnost je ekonomické hodnotící kritérium, uváděné dvojicí autorů Begg a Grimwade (Begg – Grimwade, 1998, s. 99–105), vyžadující stejné daňové podmínky pro všechny subjekty v obdobném ekonomickém postavení. Při vertikální spravedlnosti odvisí výše odvodů od schopnosti daného subjektu platit.

¹¹ Při určení, zda jde o čistého plátce či příjemce z rozpočtu, se vychází z rozdílu mezi podílem plateb DPH a HNP daného státu na souhrnu těchto zdrojů a jeho podílem na celkových operativních alokovaných výdajích rozpočtu. Tento rozdíl se násobí celkovými operativními alokovanými výdaji rozpočtu. Operativní alokované výdaje jsou celkové výdaje rozpočtu snížené o výdaje, které nelze přesně přiřadit konkrétnímu členskému státu a následně o administrativní alokované výdaje (Evropská komise, 2002 b).

¹² Parita kupní síly (PPP) je sada cenových poměrů vyjadřujících v národní měně cenu srovnávaného zboží a služeb v jiné zemi. Slouží jako směnný kurz mezi národními měnami a umělou společnou měnou – standardem kupní síly (PPS). Pro srovnání agregovaných veličin (např. HDP) se používá vážení parit jednotlivých komodit podle jejich zastoupení ve spotřebním koši v každé z porovnávaných zemí. Standard kupní síly (PPS) je umělá společná měna, vyrovnávající rozdíly v kupní síle jednotlivých národních měn. Hodnota ukazatele v PPS se vypočítá jako podíl tohoto ukazatele v národní měně a příslušného směnného kurzu PPP (definice PPP a PPS viz Eurostat, 2002 e). Standard kupní síly je používán pro určení regionů způsobilých k čerpání ze strukturálních fondů v rámci Cíle 1 a pro identifikaci tzv. kohezních států. Cíl 1 zahrnuje především regiony, jejichž HDP_{pc} PPS je nižší než 75 % průměru EU. Kohezní státy mají HNP_{pc} PPS nižší než 90 % průměru EU a mohou čerpat z Kohezního fondu.

Literatura

- Begg, I. – Grimwade, N.: *Paying for Europe*. Sheffield: Sheffield Academic Press, 1998. ISBN 1-85075-858-1.
- Eurostat (2002 a): *Eurostat Yearbook. Economy and Finance*. [online]. [cit. 2002-11-7], <http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-product/EN?catalogue=Eurostat&product=Freeselect3-EN&mode=download0>
- Eurostat (2002 b): *GDP of the Candidate countries – 2001. Statistics in focus. General statistics. Theme 2–41/2002*. [online]. [cit. 2003-07-4], http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-product/EN?catalogue=Eurostat&product=KS-NJ-02-041-_-N-EN&mode=download
- Eurostat (2002 c): *Gross Domestic Product 2000. Statistics in focus. General statistics. Theme 2–1/2002*. [online]. [cit. 2002-12-5], http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-product/EN?catalogue=Eurostat&product=KS-NJ-02-001-_-N-EN&mode=download
- Eurostat (2002 d): *Gross Domestic Product 2001. Statistics in focus. General statistics. Theme 2–53/2002*. [online]. [cit. 2003-07-4], http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-product/EN?catalogue=Eurostat&product=KS-NJ-02-053-_-N-EN&mode=download
- Eurostat (2002 e): *Purchasing Power Parities and related economic indicators for EU, EFTA and candidate countries. Preliminary results for 2000. Statistics in focus. General statistics. Theme 2–32/2002*. [online]. [cit. 2002-12-5], http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-catalogue/EN?catalogue=Eurostat&product=KS-NJ-02-032-_-N-EN
- Evropská komise (1998): *Agenda 2000. Financing the European Union. Commission Report on the Operation of the Own Resources System. Supplement 2/98 to the Bulletin of the European Union*. Luxembourg: Office for official Publications of the European Communities, 1998. ISBN 92-828-4970-8.
- Evropská komise (2002 a): *Allocation of 2001 EU operating expenditure by member state*. [online]. [cit. 2002-11-09], http://europa.eu.int/comm/budget/pdf/agenda2000/report2001_en.pdf
- Evropská komise (1997): *Amsterodamská smlouva*. [online]. [cit. 2002-09-08], http://www.evropska-unie.cz/download/cz/oficialni_dokumenty/Smlouvy_EU/Amsterodamska_smlouva.pdf
- Evropská komise (2001 a): *European Economy. 2001 Broad Economic Policy Guidelines. No 72*. [online]. [cit. 2002-12-5], http://europa.eu.int/comm/economy/_finance/publications/e0uropean/_economy/2001/ee72en.pdf
- Evropská komise (2002 b): *General Budget of the European Union for the financial year 2002*. [online]. [cit. 2002-11-09], http://europa.eu.int/comm/budget/infos/publications/_en.htm

- Evropská komise (2001 b): Check-list of administrative conditions in the area of the European Communities' Own Resources. 30/03/2001. [online]. [cit. 2002-11-09], <http://europa.eu.int/comm/budget/pdf/financing/checklistnews/checklisten.pdf>
- Evropská komise (1992): Maastrichtská smlouva. [online]. [cit. 2002-09-08], http://www.evropska-unie.cz/download/cz/oficialni_dokumenty/Smlouvy_EU/SmlouvaEU.pdf
- Evropská komise (2000): The Community Budget – The Facts in Figures. [online]. [cit. 2002-11-09], <http://europa.eu.int/comm/budget/pdf/infos/vademecum2000/en.pdf>
- Evropský účetní dvůr (1998): Special report No 6/98 concerning the Court's assessment of the system of resources based on VAT and GNP together with the Commission's replies. [online]. [cit. 2002-11-26], <http://europa.eu.int/cgi-bin/eur-lex/udl.pl?REQUEST=Seek-Deliver&COLLECTION=oj&SERVICE=eurlex&LANGUAGE=en&DOCID=1998c241p58&FORMAT=pdf>
- Gretschmann, K. (1998): Reform of the Own-Resource System and net positions in the EU budget. European Parliament working document. [online]. [cit. 2002-11-25], http://www4.europarl.eu.int/estudies/internet/workingpapers/budg/doc/100_en.doc
- Hindls, R. – Kaňoková, J. – Novák, I. (1997): Metody statistické analýzy pro ekonomy. Praha: Management Press, 1997. ISBN 80-85943-44-1.
- König, P. (2003): Reforma vlastních zdrojů Evropské unie. (Diplomová práce.) Brno: MZLU Brno, 2003.
- Laffan, B. (1977): The Finances of the European Union. London: Macmillan Press LTD, 1997. ISBN 0-333-60986-7.
- Langes, H. (1994): Report on a new system of own resources for the European Union. Committee on Budgets. European Parliament session document A3-0228/94.
- Rada ES (1970): 70/243/EEC, Euratom: Council Decision of 21 April 1970 on the replacement of financial contributions from Member States by the Communities' own resources. [online]. [cit. 2002-11-28], http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31970D0243&model=guichett
- Rada ES (1985): 85/257/EEC, Euratom: Council Decision of 7 May 1985 on the Communities' system of own resources. [online]. [cit. 2002-11-28], http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31985D0257&model=guichett
- Rada ES (1988): 88/376/EEC, Euratom: Council Decision of 24 June 1988 on the system of the Communities' own resources. [online]. [cit. 2002-11-26], http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31988D0376model=guichett
- Rada ES (1989): Council Regulation (EEC, Euratom) No 1553/89 of 25 May 1989 on the definitive uniform arrangements for the collection of own resources accruing from value added tax. [online]. [cit. 2002-11-26], http://europa.eu.int/eur-lex/en/consleg/pdf/1989/en/_1989R1553/_do/_001.pdf
- Rada EU (2000 a): 2000/597/EC, Euratom: Council Decision (EC) of 29 September 2000 on the system of the European Communities' own resources. [online]. [cit. 2002-11-09], http://europa.eu.int/comm/budget/pdf/financing/decisionrp_09_2000/jo1253en.pdf
- Rada EU (1996): Council Regulation (EC) No 2223/96 of 25 June 1996 on the European system of national and regional accounts in the Community. [online]. [cit. 2002-11-17], http://europa.eu.int/eur-lex/en/consleg/pdf/1996/en_1996R2223_do_001.pdf
- Rada EU (2000 b): Council Regulation (EC, Euratom) No 1150/00 of 22 May 2000 implementing Decision 94/728/EC, Euratom on the system of the Communities' own resources. [online]. [cit. 2002-11-26], <http://europa.eu.int/cgi-bin/eur-lex/udl.pl?REQUEST=Seek-Deliver&COLLECTION=oj&SERVICE=eurlex&LANGUAGE=en&DOCID=2000i1130pl&FORMAT=pdf>
- Recktenwald, J. (2002): RE: FW: GNP and VAT figures. [online]. 20 Dec 2002 16:36:32 +0100 [cit. 2002-12-22].
- Samuelson, P. A. – Nordhaus, W. D. (1991): Ekonomie. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991. ISBN 80-205-0192-4.
- Sojka, M. – Konečný, B. (1996): Malá encyklopedie moderní ekonomie. Praha: Nakladatelství Libri, 1996. ISBN 80-85983-05-2.
- Teutemann, M. (1992): Rationale Kompetenzverteilung im Rahmen der europäischen Integration. Berlin, 1992. Cit. in: Gretschmann, K. (1998): Reform of the Own-Resource System and net positions in the EU budget. European Parliament working document. [online]. [cit. 2002-11-25], http://www4.europarl.eu.int/estudies/internet/workingpapers/budg/doc/100_en.doc
- Working party of the EU Desk Officers from the Finance Ministries of the German Länder (Arbeitsgruppe der EU-referenten der Länderfinanzressorts), Finanzbeziehungen der Bundesrepublik Deutschland zur Europäischen Union. Working party report to the Conference of Finance Ministers of the German Länder, June 1997. Cit. in: Gretschmann K. (1998): Reform of the Own-Resource System and net positions in the EU budget. European Parliament working document. [online]. [cit. 2002-11-25], http://www4.europarl.eu.int/estudies/internet/workingpapers/budg/doc/100_en.doc

Poznámka

Stať je založena na autorově diplomové práci (König, 2003), zabývající se reformou vlastních zdrojů Evropské unie. Rozpracovává kapitulu, týkající se regresivnosti daně z přidané hodnoty.

Příloha 1: Vstupní údaje korelační analýzy pro období 1995–2001

Stát	1995		1996		1997		1998		1999		2000		2001	
	HNP_{pc}^* ECU	PSS**	HNP_{pc}^* ECU	PSS**	HNP_{pc}^* ECU	PSS**	HNP_{pc}^* ECU	PSS**	HNP_{pc}^* EUR	PSS**	HNP_{pc}^* EUR	PSS**	HNP_{pc}^* EUR	PSS**
Belgie	20 043,3	0,5653	20 505,9	0,5589	21 519,2	0,5350	22 297,5	0,5355	23 230,6	0,5329	24 366,1	0,5374	24 850,0	0,5415
Dánsko	24 818,8	0,5359	25 798,3	0,5337	26 577,2	0,5337	27 227,3	0,5465	28 985,9	0,5319	30 587,3	0,5163	31 599,7	0,5006
Německo	21 750,7	0,6021	22 019,9	0,5975	22 460,3	0,5832	23 051,8	0,5833	23 578,4	0,5941	24 271,2	0,5935	24 696,9	0,6078
Řecko	7 617,6	0,8248	8 367,7	0,8233	9 228,8	0,7975	10 019,7	0,7387	10 597,0	0,7459	11 353,8	0,7162	12 144,1	0,7005
Španělsko	10 866,1	0,6272	11 471,0	0,6361	12 177,0	0,6140	12 971,8	0,6099	13 834,5	0,6157	14 920,1	0,6121	15 886,6	0,6083
Francie	19 322,5	0,5725	19 724,4	0,5789	20 326,3	0,5579	21 110,4	0,5580	21 734,5	0,5607	22 638,9	0,5577	23 170,2	0,5683
Irsko	13 241,0	0,5804	14 602,3	0,5861	16 465,2	0,6027	18 993,0	0,5454	22 201,3	0,5161	25 617,1	0,5096	27 368,3	0,5120
Itálie	15 638,9	0,5499	16 641,1	0,5929	17 406,8	0,6062	18 125,3	0,6079	18 763,3	0,6153	19 781,1	0,6175	20 656,0	0,6141
Lucembursko	35 755,4	0,4487	35 043,3	0,4674	39 099,8	0,4213	41 282,5	0,4140	44 367,6	0,3963	46 676,5	0,3934	43 604,1	0,4686
Nizozemsko	18 915,7	0,5322	19 756,6	0,5274	20 836,4	0,5057	21 885,6	0,5084	22 890,0	0,5179	24 614,2	0,5103	26 031,0	0,5107
Rakousko	21 144,5	0,5935	21 835,7	0,5924	22 434,0	0,5774	23 291,2	0,5726	23 997,7	0,5781	25 062,1	0,5748	25 503,6	0,5875
Portugalsko	8 037,0	0,6560	8 517,3	0,6632	9 109,8	0,6498	9 849,0	0,6381	10 519,3	0,6429	11 099,0	0,6420	11 682,7	0,6380
Finsko	17 596,5	0,5693	18 293,5	0,5646	19 852,3	0,5392	21 482,9	0,5224	22 116,3	0,5353	24 161,9	0,5213	25 820,8	0,5070
Švédsko	20 120,1	0,5188	22 375,3	0,5249	22 931,4	0,5254	23 317,0	0,5200	24 807,6	0,5172	26 820,1	0,5278	25 169,3	0,5217
Spojené království	14 572,5	0,6497	15 630,9	0,6580	19 559,2	0,6545	23 158,0	0,6009	22 527,1	0,6685	25 803,4	0,6574	26 381,6	0,6656
EU-15	17 102,0	0,5917	17 795,4	0,5995	18 990,0	0,5908	20 196,6	0,5811	20 721,5	0,5971	22 102,8	0,5944	22 741,0	0,6001

PSS – průměrný sklon ke spotřebě.

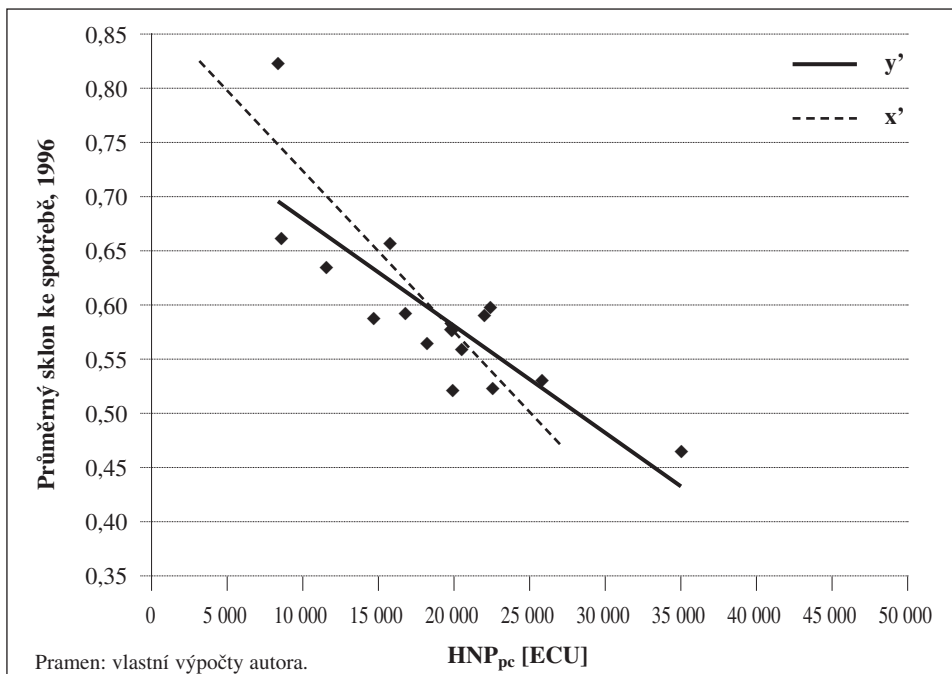
* Prameny: Recktenwald, J.: RE: FW: GNP and VAT figures. [online]. 20 Dec 2002 16:36:32 +0100 [cit. 2002-12-22]. Evropská komise: European Economy. 2001 Broad Economic Policy Guidelines. No 72. [online]. [cit. 2002-12-5], http://europa.eu.int/comm/economy/_finance/publications/e0uropean/_economy/2001/ee72en.pdf. Vlastní výpočty autora.

** Prameny: Eurostat: Eurostat Yearbook. Economy and Finance. [online]. [cit. 2002-11-7], <http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-product/EN?catalogue=Eurostat&product=Freeselect3-EN&mode=download0>. Recktenwald, J.: RE: FW: GNP and VAT figures. [online]. 20 Dec 2002 16:36:32 +0100 [cit. 2002-12-22]. Vlastní výpočty autora.

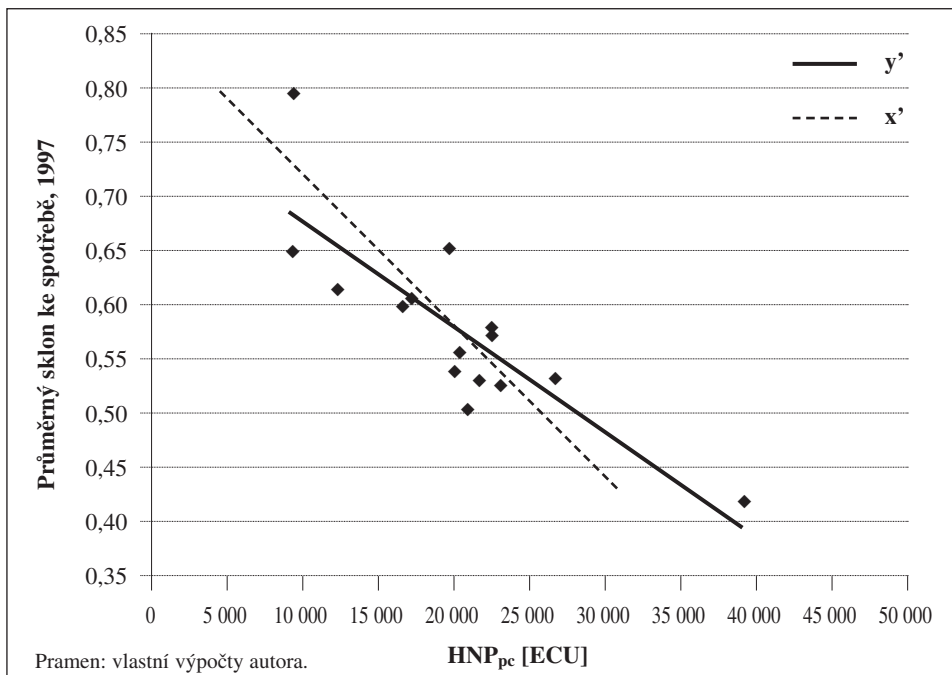
*** Prameny: Eurostat: Gross Domestic Product 2000. Statistics in focus. General statistics. Theme 2–1/2002. [online]. [cit. 2002-12-5], http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-product/EN?catalogue=Eurostat&product=KS-NJ-02-001-_N-EN&mode=download. Recktenwald, J.: RE: FW: GNP and VAT figures. [online]. 20 Dec 2002 16:36:32 +0100 [cit. 2002-12-22]. Vlastní výpočty autora.

**** Prameny: Eurostat: Gross Domestic Product 2001. Statistics in focus. General statistics. Theme 2–53/2002. [online]. [cit. 2003-07-4], http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-product/EN?catalogue=Eurostat&product=KS-NJ-02-053-_N-EN&mode=download. Recktenwald, J.: RE: FW: GNP and VAT figures. [online]. 20 Dec 2002 16:36:32 +0100 [cit. 2002-12-22]. Vlastní výpočty autora.

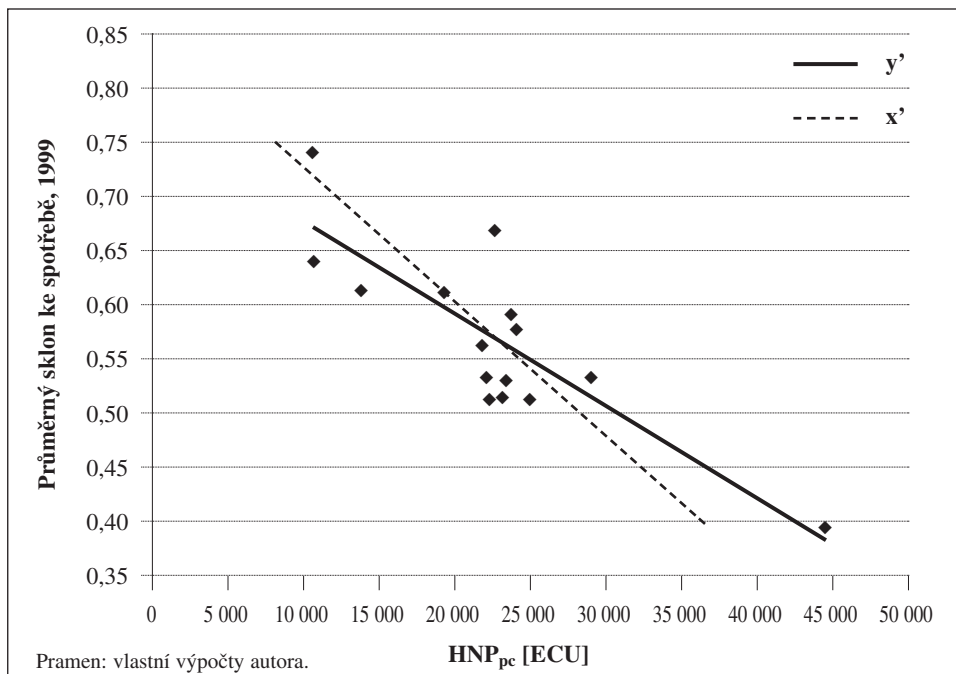
Příloha 2: Korelace mezi HNP_{pc} a průměrným sklonem ke spotřebě pro rok 1996

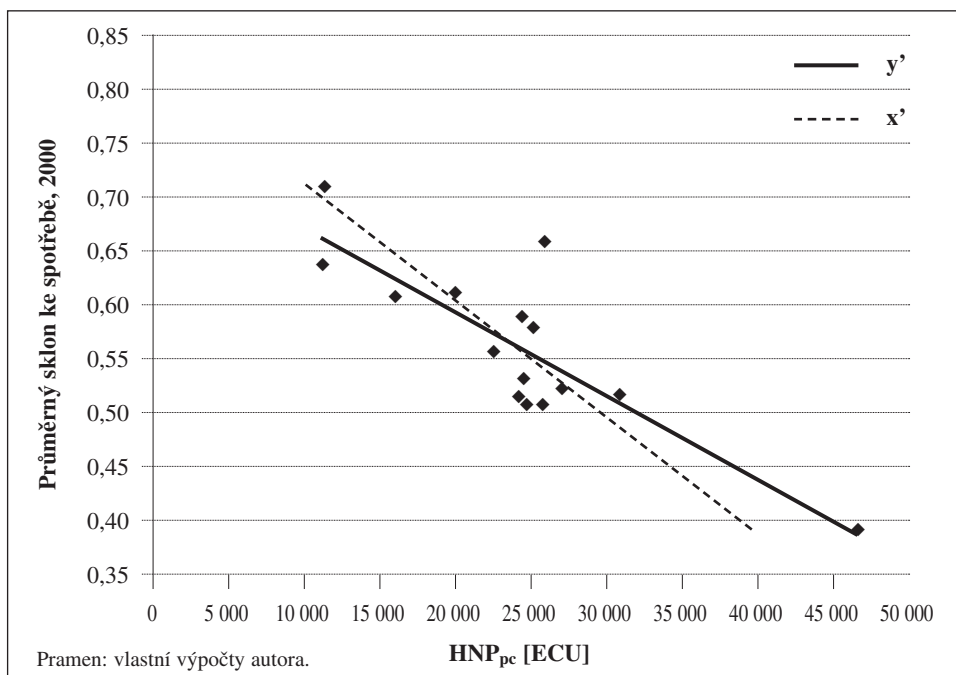
Příloha 3: Korelace mezi HNP_{pc} a průměrným sklonem ke spotřebě pro rok 1997

Příloha 4: Korelace mezi HNP_{pc} a průměrným sklonem ke spotřebě pro rok 1999

Příloha 5: Korelace mezi HNP_{pc} a průměrným sklonem ke spotřebě pro rok 2000

*Příloha 6: Meziroční změny HNP a spotřeby domácností
pro období 1995–2001*

<i>Stát</i>	<i>1996</i>		<i>1997</i>		<i>1998</i>		<i>1999</i>		<i>2000</i>		<i>2001</i>	
	Δ <i>HNP</i>	Δ <i>spotř.</i>	Δ <i>HNP</i>	Δ <i>spotř.</i>	Δ <i>HNP</i>	Δ <i>spotř.</i>	Δ <i>HNP</i>	Δ <i>spotř.</i>	Δ <i>HNP</i>	Δ <i>spotř.</i>	Δ <i>HNP</i>	Δ <i>spotř.</i>
Belgie	1,0251	1,0134	1,0519	1,0070	1,0384	1,0393	1,0442	1,0392	1,0523	1,0611	1,0229	1,0306
Dánsko	1,0462	1,0420	1,0345	1,0344	1,0278	1,0525	1,0682	1,0396	1,0586	1,0276	1,0368	1,0053
Německo	1,0153	1,0075	1,0219	0,9974	1,0261	1,0264	1,0232	1,0421	1,0299	1,0289	1,0173	1,0419
Řecko	1,1008	1,0987	1,1053	1,0708	1,0875	1,0072	1,0592	1,0696	1,0723	1,0296	1,0717	1,0482
Španělsko	1,0573	1,0724	1,0630	1,0260	1,0666	1,0594	1,0678	1,0780	1,0798	1,0734	1,0661	1,0595
Francie	1,0254	1,0369	1,0350	0,9974	1,0430	1,0432	1,0339	1,0389	1,0461	1,0405	1,0278	1,0473
Irsko	1,1105	1,1215	1,1385	1,1707	1,1674	1,0564	1,1815	1,1179	1,1668	1,1522	1,0794	1,0844
Itálie	1,0659	1,1492	1,0481	1,0717	1,0423	1,0452	1,0366	1,0491	1,0550	1,0588	1,0450	1,0392
Lucembursko	0,9942	1,0356	1,1303	1,0188	1,0696	1,0510	1,0899	1,0432	1,0679	1,0601	0,9482	1,1294
Nizozemsko	1,0487	1,0393	1,0604	1,0167	1,0568	1,0623	1,0531	1,0727	1,0823	1,0665	1,0643	1,0652
Rakousko	1,0342	1,0323	1,0291	1,0029	1,0390	1,0304	1,0321	1,0421	1,0467	1,0406	1,0182	1,0406
Portugalsko	1,0608	1,0725	1,0716	1,0499	1,0835	1,0641	1,0703	1,0783	1,0567	1,0552	1,0542	1,0476
Finsko	1,0431	1,0344	1,0884	1,0395	1,0851	1,0512	1,0319	1,0573	1,0948	1,0663	1,0701	1,0406
Švédsko	1,1138	1,1269	1,0254	1,0264	1,0174	1,0070	1,0648	1,0589	1,0827	1,1049	0,9399	0,9291
Spojené království	1,0762	1,0900	1,2557	1,2490	1,1886	1,0913	0,9771	1,0869	1,1500	1,1310	1,0265	1,0392
EU-15	1,0435	1,0572	1,0701	1,0547	1,0658	1,0484	1,0285	1,0568	1,0692	1,0643	1,0311	1,0410

Pramen: vlastní výpočty autora